

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

TIIVISTELMÄ

Linnanmäki, Outi

Maikkulan koulun oppimissuunnitelmalomakkeen laatiminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjausalan koulutus- ja tutkimusyksikkö, 2007, 36 s. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä.

ISSN 1796-4717

Kehittämishankkeeni tavoitteena on laatia oppimissuunnitelmalomake kehityskeskustelujen pohjaksi 7. luokkien luokanvalvojille. Oppimissuunnitelmien laatimisen tarkoituksena on, että Maikkulan yläkouluun siirtyvää oppilasta voitaisiin tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Kehityskeskusteluissa voisimme sitouttaa sekä huoltajat tukemaan nuorta koulutyössä että oppilaat tekemään parhaansa koulunkäynnin eteen. Alkuperäisen tarkoitus oli, että oppimissuunnitelmalomake saadaan sähköiseen muotoon Helmi-järjestelmään. Koska sähköisen version saaminen syksyn 2006 kehityskeskusteluihin ei ollut mahdollista, laadimme kehittämissryhmän kanssa paperiversion oppimissuunnitelmalomakkeesta.

Oppimissuunnitelmalomakkeen laatimisen pohjaksi halusimme selvittää kotien arviota 7.-luokkalaisten koulunkäynnistä: tyytyväisyydestä koulumenestykseen, säännöllisestä läksyjentekoajasta, oppilaan kyvystä huolehtia itsenäisesti kotitehtävistään, avun tarpeesta kotitehtävien tekemisessä, riittävästä yöunesta, tietokoneen käytöstä sekä huoltajien ideoista kodin ja koulun yhteistyöhön. Tiedot kerättiin kyselylomakkeella. Kysyimme myös tulevien 7. luokkien vanhemmilta kotien toimia koululaisen kasvun ja opiskelun tukemiseksi. Tämä kysely toteutettiin 6. luokkien vanhempainillassa.

Tarkastelen raportissani ensin Maikkulan koulua ja sen toimintakulttuuria. Toiseksi avaan keskeisiä ohjaustoiminnan lähtökohtia: koulun sisäistä yhteistyötä, kodin ja koulun yhteistyötä, arviointi-/ kehityskeskusteluja, nivelvaihetta alakoulusta yläkouluun ja oppimissuunnitelman merkitystä opetussuunnitelman ja tutkimuskirjallisuuden valossa. Kolmanneksi kuvailen oppimissuunnitelmalomakkeen laatimisen prosessia työyhteisössämme. Oppimissuunnitelmalomake laadittiin kaksisivuiseksi. Ensimmäisellä sivulla kartoitetaan oppilaan vahvuuksia ja taitoja. Toisella sivulla keskitytään toimenpiteisiin, joihin oppilas, huoltajat ja koulu omalta osaltaan sitoutuvat.

Luokanvalvojien kokemukset oppimissuunnitelmalomakkeen käytöstä olivat positiiviset. Kaikki luokanvalvojat pitivät sitä selkeänä runkona keskustelun etenemisen kannalta. Jokainen luokanvalvoja koki, että oppimissuunnitelmien laatiminen oppilaille hyödyttää heitä. Tavoitteenamme on, että syksyllä 2007 Maikkulan koululla on käytössä Helmen yhteydessä 7. luokan syksyllä laadittu oppimissuunnitelmalomake, jonka avulla laadittuja oppimissuunnitelmia päivitetään seuraavissa kehityskeskusteluissa.

Avainsanat: Oppimissuunnitelma, kehityskeskustelu, koulun sisäinen yhteistyö, kodin ja koulun yhteistyö, nivelvaihe, itsearviointi.

ABSTRACT

Linnanmäki, Outi

Maikkula school – compiling a standard document for individual learning plans

Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance & Counselling Education and Research Unit, 2007, 36pp.

Guidance & Counselling Development Projects and Practices.

ISSN 1796-4717

The aim of this development project was to compile a standard document for individual learning plans which could be used by the 7th graders' tutors/ home room teachers in their parent-student-teacher discussions (development review discussions). The purpose of the individual learning plans is to support the future students of Maikkula school as well as possible. Another aim of the parent-student-teacher discussions is to make the student committed in doing his/her best at school as well as to make the parents committed in supporting their children in their schooling. The original aim was to have the individual learning plan document available in an electronic form in the Helmi program. As it turned out to be impossible to have the plan in an electronic form by autumn 2006, the development group drew up a paper version of the individual learning plan.

In order to draw up the individual learning plan, it was considered necessary to find out parents' views on their 7th grader's schooling (e.g. satisfaction in school success, the regular amount of time used on doing homework, the pupil's ability to take care of their school tasks independently, sufficient amount of sleep, use of computer and parents' ideas concerning co-operation between school and home). This information was gathered by a questionnaire. The parents of future 7th graders were also asked how they support their child's schooling. This questionnaire was carried out in the 6th graders' parent evening.

The first part of the study concentrates on Maikkula school and its practices. Secondly, the main starting points of guidance are discussed. These include the internal co-operation at school, the co-operation between school and homes, the development review discussions, the transition point from the lower grades of the comprehensive school to the upper grades of the comprehensive school and the individual learning plan in respect of the national curriculum and literature. Thirdly, the process of compiling a standard document for individual learning plans in our work community is described. The individual learning plan document consists of two pages. The first page concentrates on student's strengths and skills. The second page concentrates on the measures that the school, student and his/her parents commit themselves to.

The home room teachers' experiences of using the individual learning plans were positive. All home room teachers were of the opinion that the individual learning plan document is a solid base in starting and carrying on the assessment discussions. Each home room teacher was of the opinion that compiling the individual learning plan benefits them in their work. The aim is to have the individual learning plan document in an electronic form in the autumn of 2007 and to update the compiled learning plans in future development review discussions.

Keywords: Individual learning plan, assessment discussion, internal co-operation, co-operation between school and home, transition point, self-assessment.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	MAIKKULAN KOULUN KÄYTÄNTEET	7
	2.1 Maikkula - ”meidän koulu”	7
	2.2 Maikkulan koulun ja kodin yhteistyö	8
	2.2.1 Sähköinen HELMI-järjestelmä.....	8
	2.2.2 Arviointikeskustelujen järjestäminen aiempina vuosina Maikkulassa.....	8
3	OHJAUSTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT	10
	3.1 Yhteistyö koulun sisällä	10
	3.2 Kodin ja koulun yhteistyö	11
	3.3 Kehityskeskustelut.....	12
	3.4 Nivelvaiheen merkitys.....	14
	3.5 Oppimissuunnitelma.....	16
4	KEVÄÄN 2006 KYSELYT OPPIMISSUUNNITELMALOMAKKEEN LAATIMISEKSI	17
	4.1 Kyselylomakkeet ja aineiston keruun toteutus	17
	4.2 Kyselyiden tulokset	18
	4.2.1 7.luokkalaisten koteihin lähetettyjen kyselyiden tulokset.....	18
	4.2.2 6.lk vanhempainillan kyselyiden tulokset	21
5	OPPIMISSUUNNITELMALOMAKKEEN LAATIMINEN SYKSYN 2006 KEHITYSKESKUSTELUIDEN POHJAKSI.....	24
6	LUOKANVALVOJIEN KOKEMUKSET OPPIMISSUUNNITELMALOMAKKEEN KÄYTÖSTÄ.....	26
7	OPPIMISSUUNNITELMIEN KÄYTÖN KEHITTÄMINEN TULEVAISUUDESSA	29
	LÄHTEET	31
	LIITE 1	32
	LIITE 2	33
	LIITE 3	36

1 JOHDANTO

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on laatia oppimissuunnitelmalomake kehityskeskustelujen pohjaksi 7. luokkien luokanvalvojille, jotta Maikkulan yläkouluun siirtyvää oppilasta voitaisiin tukea parhaalla mahdollisella tavalla.

Miksi päädyimme koulussamme tällaiseen hankkeeseen? Olimme Maikkulan koulun opettajien kanssa koko viime talven huolissaan erityisesti läksyjen laiminlyönneistä. Ajoittain tekemättömiä läksyjä oli puolella luokasta. Läksyjen tekemisestä oltiin yhteydessä koteihin sekä luokkakohtaisilla tiedotteilla että puhelimitse oppilaiden huoltajiin. Koulussamme on käytössä myös sähköinen reissuvihko, Helmi, josta huoltaja voi seurata reaaliajassa, miten oppilas on suoriutunut koulupäivästä. Periaatteessa vanhemmilla on siis monia eri kanavia, joiden kautta mm. läksyjen tekemättömyydestä tulee viestiä. Totesimme usein opettajainhuoneessa, että niukkojen resurssien aikana meidän pitäisi saada vanhemmat vielä aktiivisemmin mukaan oppilaan koulunkäynnin seuraamiseen ja tukemiseen. Myös uudet valtakunnalliset opetussuunnitelmat ja Oulun opetustoimen opetussuunnitelma edellyttävät kouluja ottamaan yhä enemmän huoltajat mukaan oppilaan koulutyön tukemiseen ja jatkuvaan yhteistyöhön.

Kun helmikuussa 2006 pääsin aloittamaan opinto-ohjaajien monimuotokoulutuksen, kerroin opintoihin kuuluvasta kehittämishankkeesta, jonka tarkoitus olisi palvella koulun arkea. Lähdimme liikkeelle siitä, että syksyn 2006 kehityskeskusteluissa voisimme sitouttaa sekä huoltajat tukemaan nuorta koulutyössä että oppilaat tekemään parhaansa koulunkäynnin eteen. Yksi koulumme opettajista oli tutustunut Kaakkurin uuden yhtenäisperuskoulun sähköiseen oppimissuunnitelmaan oman lapsensa arviointi/kehityskeskustelussa. Päätimme suunnitella meidän koulua palvelevan sähköisen oppimissuunnitelmalomakkeen tulevien 7.luokkalaisten arviointi/kehityskeskusteluja varten. Ajattelimme aloittaa oppimissuunnitelmalomakkeen kokeilun juuri 7.luokkalaisista, jotta luokanvalvojalle siirtyisi tarpeellinen tieto esimerkiksi siitä, miten alakoulu on mennyt ja missä nuori tarvitsee tukea ja mistä opettajien olisi hyvä olla tietoisia.

Koulussamme on kyllä ollut käytössä keskustelukysymyksiä paperiversiona huoltajapalavereita varten. Paperiversion ongelma on kuitenkin ollut se, että tiedot oppilaan taidoista, kehittämistarpeista, jopa tukitarpeista jäävät usein luokanvalvojalle. Sähköisen version tavoitteena on, että tiedot olisivat kaikkien oppilasta opettavien käytössä. Näin tiedonkulku paranisi ja ymmärrys siitä, miksi oppilas käyttäytyy tai menestyy heikosti, lisääntyisi. Aineenopettaja voisi opetuksessaan ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja tarjota tukitoimia niitä tarvitseville.

Elokuussa 2006 kävi ilmi, ettei Riihi-oppimisympäristöön voi saada koulukohtaista oppimissuunnitelmalomaketta. Päätimme ottaa yhteyttä koulussamme käytössä olevan sähköisen reissuvihon, Helmen, ylläpitäjään Nextimeen. Nextimesta luvattiin kehitellä lomakepohjia, jonne esim. oppimissuunnitelma voitaisiin kirjata. Tavoite oli, että lomakepohja olisi saatu joulukuksi 2006, jotta vanhemmat olisivat voineet arvioida nuorensa opiskelua uudessa koulussa. Kehittelytyö on kuitenkin viipynyt ja palaveri Helmi-järjestelmän ylläpitäjän kanssa järjestyi vasta tammikuulle 2007. Koska sähköisen version saaminen jo syksyn 2006 keskusteluihin ei ollut mahdollista, laadimme kehittämissuunnitelman kanssa elokuun 2006 aikana paperiversion oppimissuunnitelmalomakkeesta, jotta luokanvalvojat saivat lomakkeen kehityskeskusteluiden pohjaksi syyskuusta lähtien.

Tarkastelen raportissani ensin Maikkulan koulua ja sen toimintakulttuuria, sitten keskeisiä ohjaustoiminnan lähtökohtia opetussuunnitelman ja tutkimuskirjallisuuden valossa. Kolmanneksi kuvailen oppimissuunnitelmalomakkeen laatimisen prosessia ja luokanvalvojen kokemuksia sen käytöstä. Lopuksi tarkastelen, miten koulumme aikoo jatkossa kehittää oppimissuunnitelmaa.

2 MAIKKULAN KOULUN KÄYTÄNTEET

2.1 Maikkula - ”meidän koulu”

Maikkulan koulu on Oulun kaupungin yläkoulu, joka perustettiin v.1991. Maikkulan koulun toiminta-ajatuksena on ”Yhdessä parempaan ihmisyyteen ja mielenkiintoiseen tiedon maailmaan”. Koulun opetussuunnitelmaan kirjatut keskeisiä arvot ovat:

- toisten huomioonottaminen
- rehellisyys
- oikeudenmukaisuus
- terve itsetunto
- hyvät tavat
- vastuuntunto
- henkinen hyvinvointi
- fyysinen hyvinvointi
- vanhempien kunnioitus
- erilaisuuden kunnioittaminen
- yhteistyökyky

Edellä mainitut arvot johtavat hyvään elämään ja parempaan maailmaan. Yhteistyökyky tarkoittaa sitoutumista yhteisöllisyyteen, joka antaa voimaa ja ”vain sitä kautta ihmisyyden voi toteutua”. (Oulun opetustoimen ops). Otsikko ”meidän koulu” Maikkulan on erityisopettajan ja tukioppilaiden sanoittamassa laulussa, jonka henkilökunta laulaa 9. luokkien potkijaisjuhlassa keväisin. Yhdessä tekeminen, kannustaminen, vastuun ja kaminen, erilaisuuden hyväksyminen ja avoin keskustelu vaikeistakin asioista konkreetisoituvat arjen työssä, teemapäivissä, tukioppilaiden ja oppilaskunnan toiminnassa. Koulumme on saanut tunnustusta yhteisöllisyydestä ja koulukiusaamisen ennalta ehkäisemisestä.

Maikkulan oppilasmäärä on ollut kasvussa. Oppilaat tulevat viideltä eri alakoululta. Tällä hetkellä koulussamme on 347 oppilasta 16 luokassa, joista 7. luokkia on kuusi, 8. ja 9. luokkia viisi. Koulussamme on 6-jaksojärjestelmä, jossa vuorottelee kaksi eri lukujärjestystä. Oppituntien pituus on 45 minuuttia.

Maikkulan yläkoulussa on rehtorin, opinto-ohjaajan, erityisopettajan lisäksi 28 aineenopettajaa, yksi vakituinen koulunkäyntiavustaja, koulusihteeri ja vahtimestari. Koska koulumme oppilasmäärä on lähes 350, opinto-ohjauksen 7. ja 8. luokkatunteja on annettu yhdelle tai useammalle aineenopettajalle. Tänä vuonna työhöni kuuluvat kaikki 7. ja 8. luokkien oppilaanohjauksen luokkatunnit oman aineenopettajan työni ohella. Kaikki oppilaan ohjaukseen kuuluva henkilökohtainen ohjaus kuuluu päätoimisen opinto-ohjaajan työtehtäviin.

2.2 Maikkulan koulun ja kodin yhteistyö

2.2.1 Sähköinen HELMI-järjestelmä

Maikkulan koulussa on ollut kolmatta vuotta käytössä sähköinen reissuvihko, Helmi, joka toimii internet-pohjaisesti (<http://www.helmi.fi>). Helmi-järjestelmän avulla koti voi seurata mm. oppilaan poissaoloja, läksyjen laiminlyöntejä, myöhästymisiä, kokeiden tuloksia ja koko koulua koskevia tiedotuksia. Samoin Helmen kautta voidaan lähettää viestejä koulun henkilökunnalle. Järjestelmä toimii erityisesti luokanvalvojan työkaluna ja oppilashuollollisen työn tukena oppilashuoltopalavereissa erilaisten oppilastietojen hallinnassa ja ajankohtaisten asioiden tiedottamisessa. Mikäli oppilaan kodissa ei ole internet-yhteyttä, Helmistä voi tulostaa paperitulosteen. Tulostamme paperiversiot jak-soraporteista koteihin jokaisen jakson jälkeen, koska kaikki huoltajat eivät voi säännöllisesti seurata Helmeä. Sähköisen reissuvihon aktiivinen käyttö on laajentunut vuosi vuodelta myös kodeissa. Kaikille käyttäjäryhmille: opettajille, oppilaille ja huoltajille on omat käyttäjätunnukset, joiden avulla he pääsevät tarkastelemaan vain heille tarkoitettuja tietoja.

Vastaavanlainen sähköinen reissuvihko kehiteltiin Mukava-hankkeen yhteydessä. Tämä oli digitaalinen viestintäjärjestelmä, Kivahko-reissuvihko, jossa oppilastietojen ja ajankohtaisten asioiden tiedottamisen lisäksi oli koulu- ja luokkakohtainen keskustelukanava. Helmi-järjestelmässä ei ole ainakaan vielä käytössä vastaavanlaista keskustelukanavaa. Helmi-järjestelmän ylläpitäjä, Nextime, on luvannut kehittää koko ajan sähköistä reissuvihkoa käyttäjien tarpeiden pohjalta. Kivahkon tavoitteena on tukea vanhempien, oppilaiden ja opettajien verkottumista. Kivahkon keskustelukanava on osoitautunut turvalliseksi tavaksi ilmaista mielipiteitään, ja näin voi harjoitella yhteisössä toimimista sekä omien mielipiteiden perustelemista. Samalla se toimii vanhempien keskuudessa hyvänä kanavana mielipiteiden vaihtamiseksi esim. kasvatusasioista. (Latvala 2004, 115-118)

2.2.2 Arviointikeskustelujen järjestäminen aiempina vuosina Maikkulassa

Ennen varsinaisten arviointi/kehityskeskusteluiden käyttöönottoa, vanhempia otettiin mukaan oppilaan koulunkäynnin tukemiseen Maikkulan koululla mm. oppilaan itsearviointin yhteydessä. Oulun opetustoimessa kehitettiin vuosina 1997-98 koulujen itsearviointikäytänteitä. Maikkulan koulun erityisopettaja kuului kehittämissyhmään. Hänen johdolla laadittiin koululle oppilaiden itsearviointilomake, joka otettiin käyttöön syksyllä 2000. Oppilaat asettivat lukukauden alussa jokaiseen oppiaineeseen numeroin tavoitteensa ja ne käytettiin kodeissa huoltajien nähtävänä. Lomakkeen kääntöpuolelle huoltaja saattoi kirjata kodin toimet oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi. Lukukauden päättyessä oppilaat arvioivat numeerisesti, miten he olivat päässeet tavoitteisiinsa ja käyttivät lomakkeen huoltajien nähtävänä. Itsearviointilomake otettiin keskustelun pohjaksi oppilaan ja huoltajan kanssa, jos oppilaalla ilmeni vaikeuksia koulunkäynnissä. Uusien opetussuunnitelmien valmistuttua luovuimme lomakkeesta. Tilalle ei ole kuitenkaan ehditty kehittää uutta itsearviointivälinettä, jossa myös vanhemmat arvioisivat nuorensa koulunkäyntiä ja sitoutuisivat nuoren opiskelun tukemiseen.

Syksystä 2000 luokanvalvojan tehtäviin kuului käydä pienimuotoinen arviointikeskustelu jokaisen oman luokkansa oppilaan kanssa, kun hän tuli seitsemännelle luokalle. Keskustelua varten oli oma ”hyvinvointilomake”, jossa oppilas arvioi omaa koulunkäyntiään ja oppimistaan. Samoin siinä kartoitettiin tuen tarvetta. Keskustelu-aika oli varsin lyhyt (n.15 min), koska opettajat järjestivät ne omien oppituntiensa ulkopuolella. Oppilaat odottivat innolla keskusteluita.

Opetuslautakunta teki joulukuussa 2002 päätöksen, että koulujen on tarjottava huoltajille arviointikeskusteluita vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Luokanvalvojat ovat tarjonneet joka syksy ja kevät 20 -30 minuutin pituisia keskustelutuokioita vanhemmille. Keskusteluajat ovat olleet aamuisin, luokanvalvojan vapaatunneilla tai koulupäivän jälkeen. Syksyn taksvärkipäivänä luokanvalvojilla on ollut mahdollisuus käyttää koko päivä huoltajille ja oppilaille tarjottuihin keskusteluihin. Negatiivinen asia on ollut se, ettei oppilas ole ollut aina mukana tapaamisessa, koska hän on ollut suorittamassa taksvärkkiä. Oman kokemuksen mukaan vanhemmat pitävät todella tärkeänä keskusteluita luokanvalvojan kanssa niin, että vähintään kerran lukuvuoden aikana arviointikeskustelu käydään myös 8. ja 9. luokkien aikana. Arviointikeskusteluita varten uusimme lomaketta syksyllä 2005. Lomake oli pitkälle sama kuin Oulun kaupungin Myllytullin peruskoulussa. Lomakkeen kysymykset ohjasivat keskusteluita siten, että luokanvalvojan oppilaan tuntemus kasvoi.

3 OHJAUSTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Yhteistyö koulun sisällä

Oulun kaupungin opetustoimen strategiassa korostetaan yhteistyötä: ”yhteistyöllä avaimet elämässä onnistumiseen”. Jotta koulu voi kehittyä ja yhteistyötaidot voivat olla kasvatuksen päämäärä, yhteistyötä on tiivistettävä opettajien, huoltajien ja muiden ammattilaisten kanssa. Tiimimäinen työskentely ja opettajien yhteistyö ovat Oulun opetustoimen keskeisenä kehittämisen kohteina. ”Oppilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen edellyttää sekä opettajien että oppilasta tukevan henkilöstön yhteistyötä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.” (Oulun opetustoimen ops).

Avoin oppimisympäristö ja verkostoituminen ovat jo 1990-luvun keskeisiä teemoja kaikkialla maailmassa. Työelämässä varsin laajasti käytetty tiimityöskentely on tullut kouluihin. Koulun tiimityön perustana ovat muun muassa konstruktivismi, opettajan työn painopisteen muuttuminen opetuksen ohjaamiseen ja yhteistoiminnallinen oppiminen. Tiimityö edellyttää uutta opettajakulttuuria. Tiimiorganisoidussa koulussa vuorovaikutusverkko on monipuolisempi, joissakin annetuissa tehtävissä ollaan yhteydessä tiimin jäsenten kanssa ja harvemmin rehtorin kanssa. Tavallisessa koulussa lähes kaikki asiat kulkevat rehtorin kautta. Asiantuntijaorganisaatiossa, jota tiimityö edustaa, on salliva ja kannustava työtapana, vastuu on delegoitu, on suuntauduttu tuloksiin, vuorovaikutus on avointa ja sitoutuneisuus vahvaa. (Helakorpi, Juuti ja Niemi 1996, 8-9, 110-111, 166-167)

Oulun kaupungin johtamisen strategiaa ollaan muuttamassa kaikilla hallinnonaloilla. Opetustoimen puolella tämä tarkoittaa aluerehtorijärjestelmää, joka merkitsee koulun tasolla sitä, että rehtori joutuu olemaan paljon poissa koulun arjesta ja hänelle tulee hallinnollisia tehtäviä yhä enemmän. Koulun on sisäisesti tiimiäydttävä, jotta koulun arki sujuu ja vastuuta voidaan jakaa.

Maikkulan koulun sisäisestä yhteistyöstä on kirjattu koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan mm. VESO-päivät, opettajien kokoukset ja infopalaverit välituntisin, kehittämistyöryhmä, tiimit ja työyhteisökokoukset. Informaatiota jaetaan koko henkilökunnalle sähköpostin ja Helmen välityksellä.

Maikkulan koulussa tiimit ovat toimineet 1990-luvulta alkaen ensin ainekohtaisina ja sitten erilaisten teemojen mukaisina. Toukokuussa 2006 suunnitteluryhmän tilalle perustettiin kehittämistiimi, jonne saivat hakeutua kaikki opettajat, jotka olivat kiinnostuneita kehittämistyöstä ja valmiit sitoutumaan siihen. Aiemmin suunnitteluryhmään kuuluivat viiden tiimin vetäjät ja rehtori. Ryhmä kokoontui rehtorin johdolla viikoittain. Kuluvan lukuvuoden kehittämistiimin jäseninä ovat olleet englannin ja ruotsin kielen opettaja, erityisopettaja, matemaattisten aineiden opettaja, poikien liikunnan ja terveystiedon opettaja sekä äidinkielen ja draaman opettaja. Nykyinen tiimi kokoontuu viikoittain ja kehittämistiimin jokainen jäsen saa yhden C-palkkaluokan korvauksen työstään. Itse olin vain syksyn kokoontumisissa mukana oppimissuunnitelmalomakkeen laatimisessa. Rehtori on ollut kehittämistiimissä mukana, kun on muilta tehtäviltään ehtinyt tai aina silloin, kun tiimi on tarvinnut apua valmistelutyölle. Kuluvana lukuvuotena kehittämistiimin tehtäviä oppimissuunnitelmalomakkeen laatimisen lisäksi ovat olleet rehtorin pyynnöstä tuleva valmistelutyö, opettajilta tulevien aloitteiden työstäminen, opetus-

suunnitelman toimintakulttuurin työstämistä käytäntöön ja yhteisöpalavereiden suunnittelu.

Viiden muun tiimin tehtävät rakennettiin kevään ja syksyn 2004 työyhteisökoulutusten seurauksena. Lähtökohtana oli jakaa koulun arkeen liittyviä työtehtäviä. Vuonna 2004 tiimien sisällöiksi valittiin:

1. Yhteisöllisyys ja virkistäytyminen
2. Tapakasvatus
3. Koulun kehittäminen ja OPS
4. Työturvallisuus
5. Kansainvälisyys.

Jokainen opettaja hakeutui tiimeihin oman kiinnostuksen mukaan. Koulumme sisäisen yhteistyön kehittämistä on edistänyt se, että Maikkulan koulu on saanut olla ensimmäisessä aallossa mukana Oulun opetustoimen työhyvinvointikoulutuksissa. Ennen syksyn 2006 työyhteisökoulutusta kartoitimme **toimivan työyhteisön mallin** avulla hyvin toimivia ja kehittämistä kaipaavia asioita työyhteisössä sekä esitimme kehittämisideoita. Koulutuksen jälkeen esimiestaso ja kehittämistiimi sekä muut opettajat neljässä ryhmässä saivat pohdittavaksi esim. työnjakoa ja konkreettisia koulun arkeen liittyviä asioita, joita tiimit voisivat hoitaa. Marraskuun 2006 opettajakokouksen yhteydessä uudistettiin viiden tiimin tehtävät:

1. Arjen toimivuus (esim. järjestyssäännöt, tapakasvatus)
2. Koulun ulkopuolelta tulevat tapahtumat ja uuden työntekijän perehdyttämiskansion päivittäminen
3. AV-hankinnat (huoltaminen), kalustehankinnat, koulun kotisivut
4. Valvontalistat, päivänavaukset, luokkatilojen jakaminen, keittiölle tiedottaminen
5. Yleinen viihtyvyys, siisteys, pienet korjaukset

Myös uudistettuihin tiimeihin jokainen opettaja ilmoittautui oman mielenkiintonsa mukaan. Kehittämistiimin ja muiden tiimien valmisteltavat asiat käsitellään yhdessä opettajainkokouksessa sekä yhteisöpalavereissa. Tiimeille tulevat tehtävät antaa rehtori. Tammikuussa tiimit saivat tehtäväkseen arvioida tiimityön toimivuutta. Myös työhyvinvointikoulutus jatkui uuden vuoden jälkeen, jolloin työterveyden työyhteisökouluttajat luennoivat ongelmanratkaisutaidoista. Visioimme ryhmissä, mitkä kehittämistä vaativat arjen asiat ovat kunnossa keväällä 2008.

3.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Oulun kaupungin opetussuunnitelman mukaan koulun tehtävänä on vastata ”oppilaan kasvatuksesta ja oppimisesta kouluyhteisön jäsenenä”. Huoltajien tehtäväksi on kirjattu vastuun ottaminen koko perusopetuksen ajan oman lapsen tavoitteellisesta koulutyöstä. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii tiivistä yhteistyötä kodin ja koulun välillä.

Maikkulan koulun hyväksi koettuja kodin ja koulun tapaamisen muotoja ovat arviointi/kehityskeskusteluiden lisäksi vanhempainillat, oppilashuollolliset tapaamiset tarvittaessa, erilaiset teemat ja tapahtumat sekä juhlat. Huoltajiin pidetään yhteyttä myös

tiedotteilla alakoulun lopussa ja yläkoulun eri vaiheissa. Esimerkkejä tiedotteista ovat syystiedote, valinnaisaineisiin ja jatko-opintomahdollisuuksiin liittyvät oppaat ja tiedotteet, jaksoraportit, vanhempainiltakutsut ja alueelliset tapahtumat, kuten kasvatukseen liittyvät yleisöluennot. Reaaliaikainen sähköinen Helmi-reissuvihko on yksi keskeisimmistä nuoren koulunkäynnin tiedotuskanavista. (Oulun opetustoimen ops).

Kodin ja koulun yhteistyö on kirjattu uusimpaan perusopetuslakiin: ”opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa”. Psykologian professori Lea Pulkkinen kritisoi vuoden 1998 perusopetuslakia, koska sen kasvatusnäkemys on hyvin vanhakantainen. Lain mukaan sosiaalinen kasvatus jää kotien tehtäväksi ja koulu tarjoaa rangaistuksia, jollei kouluun sopeuduta. (Pulkkinen 2002, 217-218).

Raju yhteiskunnallinen kehitys on vaikuttanut olennaisesti lasten ja nuorten kasvuympäristöön ja tuonut haasteita myös koulun kehittämiseen. Julkisessa keskustelussa 1990-lukua pidetään yhteiskunnallisen murroksen aikakautena: mm. Suomen liittyminen Euroopan Unionin jäseneksi, vuosisadan syvin lama, suurtyöttömyys, pankkikriisi, työelämän epävarmuus ja vaatimusten koveneminen ja pelko hyvinvointiyhteiskunnan murenemisestä, mikä näkyy perheiden lisääntyneenä pahoinvointina. Samanaikaisesti sähköinen media on tullut kasvavassa määrin ihmisten arkeen. Koulun kehittämistarpeet nousevat neljältä pääsuunnalta: ”kasvuympäristön muutoksesta, koulun yhteistyösuhteista, elämäntavan muutoksista sekä syrjäytymisen ennalta ehkäisemisestä”. (Launonen ja Pulkkinen 2004, 27 – 28).

Myös Tampereen normaalikoulun opinto-ohjaaja Jukka Vuorinen näkee koulun elävän jälkimodernissa yhteiskunnassa, jossa kaikki varma ja selkeä on muuttunut epävarmaksi ja utuiseksi 1990-luvulla. Laman seurauksena jouduttiin purkamaan laajasti yhteiskunnan tukirakenteita. Kodin ja koulun yhteistyötä on tarpeen kehittää. Nykyvanhemmat ovat yhä enemmän kiinnostuneita, mitä koulussa tapahtuu. Vuorisen mielestä ”kodit ovat koulujen tekemän kasvatus- ja opetustyön riittämättömästi hyödyntämätön voimavara”. (Vuorinen 2000a, 14, 18-19).

Pietarisen (1999, 266) tutkimus nivelvaiheesta osoittaa, että alakoulusta yläkouluun siirtymisen onnistumisessa osavastuu on oppilasta ympäröivillä aikuisilla, käytännössä opettajilla ja vanhemmilla. Myös uusimmassa oppilaan ohjauksen opetussuunnitelmassa on pyritty siihen, että huoltajat olisivat mukana yhä enemmän tukemassa lastensa opiskelua ja valintoja (Merimaa 2004, 74).

3.3 Kehityskeskustelut

Oulun kaupungin opetuslautakunnan päätös velvoittaa luokanvalvojia kutsumaan huoltajat ja oppilaan arviointikeskusteluun, jossa oppilaan mukana oloa pidetään tärkeänä. Yhteisen keskustelun tavoitteena on antaa huoltajille tietoa lapsensa koulutyön tukemisesta, ja samalla opettajan oppilaan tuntemus kasvaa. Keskustelu auttaa myös oppilasta ottamaan vastuuta koulutyöstään ja arvioimaan oppimistaan. Arviointikeskustelun teemoina ovat opintojen eteneminen, työskentelytaidot ja käyttäytyminen sekä yhteisten tavoitteiden asettaminen opiskelulle. Opetussuunnitelmassa ehdotetaan keskustelun tulosten dokumentoimista esimerkiksi oppimissuunnitelmaan. (Oulun opetustoimen ops). Jukka Vuorinen käyttää mieluummin nimitystä kehityskeskustelu, joka on arviointikeskustelua jalostuneempi muoto. Kehityskeskustelu-mallissa opettaja sitoutuu jatkuvaan seurantaan ja keskusteluun oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. (Vuorinen 2000a, 7).

Koulukohtaiseen työskentelyyn annetuissa ohjeissa on kirjattu, että opettajakunnan tehtävänä on laatia arviointilomake tai muistilista arviointikeskustelun tueksi. Syksyllä 2005 Maikkulan koulussa laadittiinkin uusi lomake arviointikeskusteluihin. Pohjana oli Myllytullin yhtenäisperuskoulun lomake. Oulun kaupungin opetussuunnitelmassa ei puhuta kehityskeskustelusta. Kehityskeskusteluissa arvioidaan yhdessä oppimisen etenemistä ja asetetaan yhdessä kehittymistavoitteita. Kun valmistelimme oppimissuunnitelmalomaketta, puhuimme Maikkulan koulussa mieluummin kehityskeskustelusta.

Vuorisen (2000a, 23) mukaan kehityskeskustelun ottaminen uusiin opetussuunnitelmiin koulu – tai kuntatasolla vaatii monipuolista valmistelua. Myös Turun normaalikoulun opinto-ohjaaja Eero Valden korostaa, että jo vuosia sitten on nähty tarve, että opettajankoulutukseen pitäisi sisällyttää kehityskeskusteluihin perehdyttävä opiskelu. (Valde, 2000, 131). Oulun opetustoimen uuteen opetussuunnitelmaan arviointikeskustelut on kirjattu vedoten lautakunnan päätökseen. Viime keväänä Oulun opetustoimi järjesti Jukka Vuorisen vetämän koulutustilaisuuden kodin ja koulun yhteistyöstä, erityisesti arviointi/kehityskeskustelusta. Monien kiireiden takia koulullamme ei ole ehditty järjestää yhteistä, koko opettajakuntaa koskevaa kehityskeskustelukoulutusta.

Helsingin normaalikoulun opinto-ohjaaja Pirjo Tuisku korostaa, että ylemmillä luokka-asteilla vanhempien ja opettajan tapaamiset ovat harvinaisempia, minkä vuoksi kehityskeskustelut on suunniteltava huolellisesti, jotta hyöty oppilaan kannalta olisi mahdollisimman suuri. Oppilaan mukanaolo on sitä tärkeämpi, mitä vanhemmasta koululaisesta on kysymys. Valmistautuminen kehityskeskusteluun alkaa kontaktinotolla kotiin esimerkiksi kirjeellä, jossa korostetaan kodin ja koulun yhteistyötä ja vanhempien ensiarvoista merkitystä kasvatustyössä. Kohtaamiseen pätevät ohjauskeskustelun elementit, kuten aito dialogisuus, oppilaan elämäntilanteen kokonaisuus, läsnäolo, kunnioitus, ohjaajan itsetuntemus, vuorovaikutuksellinen taitavuus kulttuurien monimuotoisuudessa ja neutraali suhtautuminen. (Tuisku 2000, 46-62).

Tuisku (2000) esittelee professionaalisen keskustelun kolmivaihemallin, johon on yhdistetty Peavyn, Häggin ja Kuopan kuvailemia keskustelumalleja. Ensimmäinen vaihe on ”maastokartoitusvaihe”, jossa opettaja tekee avoimia kysymyksiä ja antaa aikaa oppilaalle kuvailla omaa oppimismaastoaan. Vaihe päättyy opettajan kokoamaan yhteenvetoon, jossa oppilas on edelleen asiantuntija. Toinen vaihe on vaativampi: ohjaajalta vaaditaan psykologista, sosiologista, ja kulttuurikompetenssia. Toivetilän kartoituksessa asetetaan realistisia tavoitteita, jotka ovat oppilaan tavoitteita. Jotta tavoitteisiin päästäisiin, tehdään toimintasuunnitelma. Kolmannessa vaiheessa suunnitellaan tulevaisuutta, jota oppilas itse työstää. Opettajan tehtävä on tukea ja rohkaista oppilasta. Toimien pitäisi olla niin konkreettisia, että niiden toteutumista voi arvioida. Samoin mietitään asetetuille tavoitteille tukitoimia ja tehdään sopimus. Koska keskusteluaika on rajallinen, Tuiskukin ehdottaa keskustelun pohjaksi valmista lomaketta. (Tuisku 2000, 48-62).

Turun normaalikoulun rehtori Annika Hongisto korostaa nykyisen konstruktivistisen oppimiskäsityksen ja perusopetuksen oppilasarvioinnin perusteiden arviointikäsitystä. Arviointi ei enää ole vain yksin opettajan tehtävä, vaan opettajan on käytävä dialogia oppilaan ja kotien kanssa. Niinpä juuri kehityskeskustelu on yksi merkittävä tapa tukea oppilaan itsearviointia. Kehityskeskustelut eivät kuitenkaan ole vain arviointikeskusteluja, vaan arviointi luo perustan oppilaan asioiden käsittelylle. Asettamalla oppilaalle konkreettisia tavoitteita ja suuntautumalla eteenpäin päästään konstruktivistiseen arviointikäytäntöön: oppilas ohjataan asettamaan omien edellytysten rajoissa tavoitteita, joita koti tukee ja joihin opettaja antaa oppilaalle välineitä. Oppilasta ohjataan ottamaan vastuu omasta opiskelustaan. Oppilas saa myös taitoa käsitellä itseään koskevaa tuntei-

ta, tietoa ja asenteita. Näin itsearviointiin lisäksi myös oppilaan itsearvostus kehittyy. (Hongisto 2000, 90-94).

Hongisto pohtii kehityskeskustelun hyötyjä laajasti: se tukee oppilaan itsetunnon kehittymistä ja sillä voidaan vaikuttaa alisuoriutujan käyttäytymiseen, koska jokaiseen kehityskeskusteluun kuuluu oppilaan hyvien piirteiden esille tuominen konkreettisesti ja oppilaan kiittäminen hyvin tehdystä työstä. Keskustelussa oppilasta kuullaan ja tuetaan ilmaisemaan omia mielipiteitään. Yhteinen keskustelutuokio syventää kodin ja koulun yhteistyötä: perehdytään oppilaan oppimisympäristöihin, saadaan tietoa, miten oppilas työskentelee kotona ja koulussa, oppilas oppii prosessoimaan omaa oppimistaan sekä käsittelemään opiskeluun liittyviä vaikeuksia ja keinoja voittaa ne. On hyvä, että kaikki osapuolet tietävät etukäteen, mitä kehityskeskustelussa otetaan esille. (Hongisto 2000, 104-107). Näin syksyllä teimmekin, oppimissuunnitelmalomake lähetettiin ohjeineen koteihin ennen keskustelua. Hongisto muistuttaa myös, että kehityskeskustelusta on hyvä tehdä lyhyt muistio keskustelun aikana.

Vuorinen arvioi, että peruskoulun viimeisillä luokilla olevalta nuorelta on usein turha odottaa kotioloissa pitkiä ja syvällisiä keskusteluja. Kehityskeskustelu voi olla ainutkertainen tilaisuus vanhemmille katsoa lastaan myös oppijana. 15-vuotiaalle se voi olla ainoa kerta, jossa hän keskustelee elämästään ja opiskelustaan vanhempiensa kanssa. Lisäksi vanhempien omat koulukokemukset ja -muistot voivat vääristää käsitystä tämän päivän koulusta esim. ”En minäkään koskaan matikasta tajunnut...” Kehityskeskustelussa on mahdollista täsmentää kotien kuvaa koulusta. (Vuorinen 2000a, 10-12). Valden (2000, 129-131) kokemuksen mukaan kehityskeskusteluista on ollut hyötyä opiskelun suunnitteluun, luokan työrauhan paranemisena, oppilaan edistymiseen ja luokanvalvojan työn helpottamiseksi.

Kaikista edellä mainituista näkökulmista huolimatta Vuorisen mukaan kehityskeskusteluiden onnistumisen välttämätön edellytys on kuitenkin ”*opettajan aito ja väärentämätön kiinnostus oppilaan kehittymistä kohtaan ja vankka luottamus ihmisen kehittymiseen ja muuttumiseen*”. (Vuorinen 2000b, 41).

3.4 Nivelvaiheen merkitys

Uuteen opetussuunnitelmaan on kirjattu perusopetuksen kehittämisen tavoitteeksi yhtenäisen oppimispolun luominen. Kun oppilas siirtyy alakoulusta yläkouluun, tarvitaan opettajien yhteistyötä. Keskustelussa vaihdetaan tietoa hyvän oppimisen tueksi mm. oppilaan taustasta, oppimisesta, opiskeluun asetetuista tavoitteista ja oppilasarvioinnista. ”*Oppilaalla on oikeus opiskella ympäristössä, jossa hänen varhaisempi oppimishistoriansa tunnetaan ja jossa hänen omia oppimistavoitteitaan kunnioitetaan.*” (Oulun opetustoimen ops). Tavoite on suuri haaste Maikkulan koululle, jonne oppilaat tulevat viidestä eri alakoulusta.

Vaikka perusopetuslaki 1998 on poistanut ala- ja yläasteen rajan ja puhumme yhtenäisestä perusopetuksesta, yläkoulun oppilaat tulevat usein monelta eri alakoululta. Oulun opetustoimessa on tavoitteena luoda mahdollisimman yhtenäiset nivelvaiheen käytänteet alakoulusta yläkouluun kaikissa kaupungin kouluissa. Tällöin turvattaisiin tasavertainen kohtelu kaikille oppilaille. Jokainen Oulun kaupungin koulu veloitettiin kirjaamaan nivelvaiheen käytänteet vuoden vaihteessa ja ne esiteltiin tammikuussa 2007

Helena Kasurisen ohjaamassa nivelvaiheen koulutuksessa. Yhteistyö kotien kanssa nousi yhdeksi keskeiseksi toiminnaksi nivelvaiheen ohjauksessa.

Janne Pietarinen on väitöskirjassaan tutkinut peruskoulun yläasteelle siirtymistä ja siellä opiskelua nuorten kokemana. Siirtymä on Pietarisen mukaan kasvun, muutoksen ja epätasapainon aikaa. Siirtymä on elämänvaiheesta toiseen johtava haasteita täynnä oleva polku, se voi olla normien mukainen tai tapahtua ennakoimatta. Yläasteelle siirtyminen on Pietarisen mukaan oppilaalle sosiaalinen, normatiivinen ja institutionaalinen siirtymä. Tällöin oppilaat joutuvat kohtaamaan muutokset kouluympäristössä samanaikaisesti, kun nuori kohtaa sisäisiä kehitysvaiheeseensa sisältyviä muutoksia. Pietarisen mukaan opettajat ja koululaisten vanhemmat ovat hyvin merkittävästi mukana siirtymisprosessissa. Peruskoulun nivelvaiheessa ”oppilaat odottavat opettajan ohjaavan heitä muutoksen hallinnassa”. (Pietarinen 1999, 24-26, 266).

Pietarisen tutkimus osoitti, että oppilaat kokevat siirtymän yksilöllisesti. Oppilaiden positiiviset odotukset nähdään yksilön yhtenä selviytymiskeinona. Nekin oppilaat, joilla on ollut ala-asteella ongelmia uskoivat parantavansa koulunkäyntiä yläasteella. Siirtyminen ala-asteelta yläasteelle aiheuttaa usein myös stressiä: luokkailmasto ja sosiaalinen verkoston hajoamisuhka, minkä vuoksi uusia 7. luokkia muodostettaessa on huomioita luokkakavereiden merkitys. Jotta siirtymä olisi mahdollisimman onnistunut, molemmissa kouluissa on oltava tietoisia eroista opetustyyliissä ja opetuksen järjestelyissä sekä koulun käytänteissä ja tavoitteissa.

Pietarisen mukaan merkittävä osa oppilaista on kokenut huomattavia ongelmia yläasteella opiskelussaan. Yläkoulun opetusmenetelmät ja oppimisympäristön toimintaperiaatteet ovat vaatineet oppilaalta liian nopeaa sopeutumista. Koska ongelmat hyvin yksilöllisiä, ”*olennaista olisi tukea oppilasta löytämään riittävän ajoissa yksilöllisiä selviytymiskeinoja ongelmallisiin tilanteisiin*”. Tutkimus osoitti, että harva yläkoulua kritikoiva nuori haikaili alakoulun aikaa, vaan nuori haluaa selviytyä ja katsoa eteenpäin. (Pietarinen, 146, 172-174).

Laila Mäkinen on tutkinut väitöskirjassaan oppilaan itseohjautuvuutta ja sitä edistävää ohjausta peruskoulun yläasteelle siirtymisen vaiheessa. Mäkinen luokitteli oppilaat neljään itseohjautuvuusvalmiustasoon:

- kehittynyt itseohjautuvuusvalmius (itseohjautuva oppija)
- pyrkimys oman opiskelun ja oppimisen hallintaan (sitoutunut oppija)
- vähäinen itseohjautuvuusvalmius (kiinnostunut oppija)
- ei itseohjautuvuusvalmiutta (riippuva oppija).

Mäkinen korostaa, että opettajan olisi kyettävä määrittämään oppilaidensa/ohjattaviensa itseohjautuvuusvalmiudet, jotta ohjaustyö olisi tehokasta ja vältettäisiin ristiriitatilanteisiin ajautumista. Mäkinen tutkimuksen mukaan opettajan kuuluisi vaihtaa opettamistyyliään edistääkseen oppilaiden itseohjautuvuutta. (Mäkinen, 1998, 215-220). Kun oppimissuunnitelman laatimisen yksi keskeinen tarkoitus on, että oppilas ottaa yhä enemmän vastuuta opiskelustaan, voidaan oppimissuunnitelmaa pitää yhtenä oppilaan itseohjautuvuutta edistävänä keinona. Toisaalta oppimissuunnitelman avulla eri aineenopettajat saavat tietoa jokaisesta opetusryhmänsä oppijasta, kunhan oppimissuunnitelmalomake on helposti nähtävillä esim. sähköisenä versiona.

3.5 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelman tavoitteena on oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen. Suunnitelman kirjataan oppilaan aiempi oppimishistoria, oppilaan vahvuudet ja kehittämisaalueet. Siitä on apua myös opettajalle työn suunnittelussa. Oppimissuunnitelma on hyvä väline niin opettajille kuin huoltajille oppilaan opintojen seurantaan. Se on erittäin hyvä apuväline, jos oppilaalla ilmenee pulmia opiskelussa. Näin osataan antaa oikealla tavalla tukea ja samalla voidaan seurata esimerkiksi, milloin oppilas pitää siirtää tai ottaa erityisopetukseen, jolloin tarvitaan HOJKS. (Apajalahti 2005, 40-42). Saulion (2005, 23-24) mukaan oppimissuunnitelma toimii pohjana, kun oppilaan edistymistä arvioidaan. Tämän mukaisesti koulullammekin toimitaan tarjoamalla oppilaille ja heidän huoltajilleen mahdollisuuksia arvioida oppimisen edistymistä ja yleensä koulunkäyntiä.

Oulun kaupungin opetussuunnitelmassa puhutaan myös oppimissuunnitelmasta: keskeistä laatimisessa on yhteistyö oppilaan, huoltajan ja opettajien kesken. Oppimissuunnitelma voidaan laatia kaikille oppilaille, vaikka se on erityisesti väline opetuksen yksilöllistämiseen. Mitä vanhemmasta peruskoululaisesta kyse, sitä enemmän hänen kuuluu ottaa vastuuta oppimissuunnitelman laatimisesta. Opetussuunnitelman mukaan oppimissuunnitelmaan kirjataan tavoitteita oppilaan kehitykselle, kasvulle ja oppimiselle. Siihen voidaan kirjata opinto-ohjelma, opiskelun painoalueet, tukitoimet, opetuksen eriyttäminen, valinnaiset opinnot ja arviointikeskustelussa asetetut tavoitteet. Jos taas oppilas etenee oman opinto-ohjelmansa mukaan, suunnitelmaan on kirjattava oppilaan opinto-ohjelmaan sisältyvät opintokokonaisuudet, niiden suorittamisjärjestys aikatauluineen ja vielä mahdolliset erityistavoitteet. Opetussuunnitelman mukaan oppimissuunnitelma voi olla valmis lomake tai se voi olla vapaa muotoinen. HOJKS korvaa oppimissuunnitelman. (Oulun opetustoimen ops).

Haukkalan sairaalaerityiskoulun rehtori Pirjo Tilus esittelee oppimissuunnitelmaa (HOPPI), josta hän on kehittänyt ”Taskumallin” tilanteisiin, jolloin nuori, lapsi ja aikuinen tarvitsevat välineitä itsensä ja elämänsä ymmärtämiseen. Taskumallissa keskustelua ohjaa koontitaulukko, jonne kirjataan keskusteluun osallistujien näkemykset, mihin sitoudutaan ja milloin on seurantalaveri. Kun keskustelua varten on selkeä runko, keskustelutilanne on turvallinen, pysyy hyvin kasassa eikä rönsyile alueille, jotka eivät kuulu koulunkäyntiin. Siinä ei korosteta ongelmia, vaan katsotaan tulevaisuuteen. Oppilaasta ei käytetä adjektiiveja vaan kuvataan tekemistä verbeillä. Tällöin annetaan mahdollisuus tehdä toisin. Tiluksen mukaan oppimissuunnitelma sisältää seuraavat elementit: oppilaan vahvuudet (mikä sujuu hyvin?), tukea tarvitsevat alueet (mikä ei suju hyvin tai mistä asioista ollaan huolissaan, sopimukset tavoitteista (mihin asioihin toivotaan muutosta?), sovitut säännöt (esim. opintokokonaisuudet) ja menettelytavat (miten tavoitteisiin päästään?). (Tilus 2004, 165-171.)

4 KEVÄÄN 2006 KYSELYT OPPIMISSUUNNITELMALOMAKKEEN LAATIMISEKSI

4.1 Kyselylomakkeet ja aineiston keruun toteutus

Oppimissuunnitelmalomakkeen laatimisen pohjaksi halusimme selvittää kotien arviota 7.-luokkalaisten koulunkäynnistä: tyytyväisyydestä koulumenestykseen, säännöllisestä läksyjentekoajasta, oppilaan kyvystä huolehtia itsenäisesti kotitehtävistään, avun tarpeesta kotitehtävien tekemisessä, riittävästä yöunesta, tietokoneen käytöstä sekä huoltajien ideoista kodin ja koulun yhteistyöhön. Tiedot kerättiin kyselylomakkeella (LIITE 1).

Päädyimme kysymään huoltajien mielipiteitä edellä esitetyistä asioista oli useista syistä: lukuisissa oppilashuoltopalaverissa oli heikon koulumenestyksen syyksi osoittautunut se, että nuori valvoo, koska hänellä ei ole mitään rajoitetta pelata tietokoneella. Samoin Helmi-reissuvihko osoitti, että liian monilla oppilailta oli läksyt tekemättä. Nuorten lyhyet yöunet olivat nousseet esille kouluterveyskyselyissä, samoin monet asiantuntijat olivat huolissaan suomalaisten nuorten valvomisesta.

Kyselylomake laadittiin nopealla aikataululla, jotta se ehti koteihin jaettavaksi samanaikaisesti matematiikan ryhmittelykyselyn kanssa. Koska jokaisen kodin oli vastattava oppilasta koskevaan 8. luokan matematiikan ryhmittelyyn, ajattelimme, että saamme lähes sata prosenttisen tuloksen myös kouluvuoteen liittyvästä kyselystä. Kysely tehtiin huhtikuun loppupuolella (2007) ja se oli palautettava toukokuun alussa. Kyselyä suunnittelivat erityisopettaja, koulunkäyntiavustaja, opinto-ohjaaja ja minä osaltani.

Jotta oppimissuunnitelmalomakkeeseen voitaisiin kirjata kotien toimia koululaisen kasvun ja opiskelun tukemiseksi, päätimme kysyä myös tulevien 7.lk vanhempien mielipiteitä. Kysely toteutettiin 6. luokkien vanhempainillassa, joka järjestettiin yläkoululla 26.4.2006. Huoltajia oli paikalla lähes sata. Vanhempainillan loppupuolella kerroin uusien opetussuunnitelmien tavoitteista lisätä kodin ja koulun yhteistyötä, jota tarvitaan oppilaan kasvun ja koulunkäynnin tukemiseksi. Näytin myös kalvolta 7-luokkalaisten ajatuksia, mikä on mennyt hyvin ja missä olisi parantamisen varaa. Olin pyytänyt jokaista 7.lk oppilasta arvioimaan koulunkäyntiään yläkoulussa oppilaanohjauksen tunnilla. Seuraavaksi pyysimme yhdessä päätoimisen opinto-ohjaajamme kanssa vanhempia/huoltajia miettimään pöytäkunnittain vastauksia kahteen kysymykseen:

- 1) Mistä kodin tulisi huolehtia yläkouluun siirtyvästä 7.lk koululaisesta? ja
- 2) Miten kodin ja koulun yhteistyötä voitaisiin kehittää?

Kysymykset olivat kalvolla. Vanhemmat/huoltajat kirjasivat pöydittäin tulleet ajatukset paperille. Purimme ryhmät yksi kysymys kerralla niin, että kaikki saivat kuulla toistensa ajatukset annetuista teemoista. Ajatukset kirjattiin kalvolle kaikkien nähtäviksi.

Kehittämishankettani voi luonnehtia lähinnä toimintatutkimukselliseksi hankkeeksi, koska hankkeen tavoitteena on tutkimuksellisin keinoin tehdä koulumme ”käytännön kohdistuva interventio”. Toimintatutkimus voi olla lähestymistapa, jossa tutkija itse osallistuu tutkittavan yhteisön toimintaan ja pyrkii ratkaisemaan koulun arkeen liittyvän ongelman yhdessä kouluyhteisön jäsenten kanssa. Toimintatutkimuksen ideana on ottaa kaikki ne yhteisön jäsenet, joita ”interventio” koskettaa, mukaan täysivaltaisena jäsenenä. Näin mekin ajattelimme koulussa keväällä, kun halusimme kuulla 7.luokkien

vanhempien ja oppilaiden mielipiteitä kuluneesta kouluvuodesta ja toisaalta tulevien 7-luokkalaisten vanhempien näkemyksiä. Toimintatutkimuksen ideaalina on muutos parempaan. Tutkija toimii kouluyhteisössä yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa. Ratkaisut etsitään yhdessä. Tavoitteena on, että osallistujat parantavat asiantilaa omalla toiminnallaan. Toiminta vaatii itsereflektiota ja itsearviointia ”praktisen päättelyn pohjalta”. Koska tutkija osallistuu toimintaan aktiivisena ja on tavallaan muutostyöntekijä, voi olla ongelmallista erottaa tutkiminen ja toiminta. (Eskola ja Suoranta 2001, 126-129).

Oppimissuunnitelmalomakkeen kehittämisen tueksi teimme kyselyitä huoltajille, jossa oli sekä suljettuja kysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Samoin luokanvalvoji-
le tehtiin kysely siitä, millaisia kokemuksia heillä on oppimissuunnitelmalomakkeen käytöstä.

4.2 Kyselyiden tulokset

Esittelen 7.-luokkalaisten koteihin tehtyjen kyselyiden tulokset ensin, koska ne lähetettiin koteihin ennen 6.luokkien vanhempainiltaa.

4.2.1 7.luokkalaisten koteihin lähetettyjen kyselyiden tulokset

Maikkulan koulussa oli vuoden 2006 keväällä 7. luokalla 111 oppilasta, joista 104 oppilaan huoltajat vastasivat kyselyyn, vastausprosentti oli 94. Luokkakohtaisesti vastausprosentit vaihtelivat 88-100%. Tarkastelen seuraavassa taulukkoon 1 koottuja tuloksia. Taulukkoon on merkitty numeroin, kuin moni oppilasta tai huoltajista vastasi KYLLÄ tai EI. Merkitsin vain yhteensä - sarakkeeseen prosentit sulkeisiin.

Oppilaan tyytyväisyys 7. luokan koulumenestykseen oli suurempi kuin huoltajien, oppilaista 81% ja huoltajista 70%. Myös tyttöjen ja poikien tyytyväisyydessä oli eroja. Tyttöjen olivat selvästi poikia tyytyväisempi, peräti kolmella luokalla kaikki tytöt olivat tyytyväisiä koulumenestykseen. Poikien tyytyväisyys vaihteli hyvin paljon luokittain. Tyytyväisimpiä olivat 7E:n pojat, jotka ovat tutki ja kansainvälisty (TUTKA) - luokalla. He ovat sinne itse hakeutuneet, joten opiskelumotivaatio on luokassa keskimääräistä korkeampi. Vaikka 7D:n pojista vain yhdeksän neljästätoista (64%) oli tyytyväisiä koulumenestykseen, loput eivät kuitenkaan olleet täysin tyytymättömiä, koska kukaan ei valinnut EI vaihtoehtoa, vaan kuusi poikaa oli piirtäneet rastin KYLLÄ ja EI vaihtoehtojen välille. Sen sijaan 7A:n pojista vain alle puolet oli tyytyväisiä koulumenestykseen ja yli puolet tyytymättömiä. Koska tunnen hyvin valvontaluokkani oppilaat, tulkitsisin tuloksen siten, että pojat kokivat itsekin alisuoriutuneensa eli heillä olisi ollut kyky parempaan. 7A:n poikien kohdalla myös huoltajat olivat täsmälleen samaa mieltä.

Huoltajien tyytyväisyys oppilaan koulumenestykseen oli yhtä suuri tai suurempi 7A:lla ja 7E:llä, kun taas huoltajat olivat oppilaita tyytymättömämpiä 7B:llä, 7C:llä ja 7D:llä. Mistä sitten johtuu se, että oppilaiden tyytyväisyys omaan menestykseen on suurempi kuin huoltajien? Ovatko oppilaat alisuoriutujia ja siksi tyytyväisiä menestykseen vai ovatko huoltajien odotukset epärealistisia.? Jos oppilas on tyytyväinen esim. numeroon kuusi, kun on yrittänyt parhaansa, voivatko huoltajat olla tyytymättömiä oppilaan menestykseen. Toisaalta vanhemmat/huoltajat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita

siinä, minkä verran oppilas lukee esim. läksyjä ja kokeisiin ja ylipäätensä tekeekö koululainen parhaansa. Ehkä juuri yhteisillä kohtaamisilla, jossa on mukana oppilas, huoltajat ja luokanvalvoja voidaan asettaa oppilaalle realistisia tavoitteita, joita opettajat ja huoltajat tukevat. Samalla opetussuunnitelmien mukaiset opiskelutavoitteet ja oppimisympäristöt avautuvat vanhemmille/huoltajille ja se, mitä tämän päivän koulu vaatii nuorelta.

Vain hieman yli puolella (54%) oli säännöllinen läksyjenteko-aika. Luokkakohtaiset erot olivat suuria. Tyttöillä oli selvästi enemmän säännöllinen läksyjenteko-aika. Meidän koulun opettajien havainnon mukaan, monet oppilaat tekevät läksyt välitunnilla ennen oppitunnin alkamista. Oppiminen vaatii aikaa ja rauhallisen ympäristön, välitunnilla tehdyt läksyt ovat usein kopiointia kaverin kirjasta tai vihosta.

TAULUKKO 1 7.luokkalaisten koteihin lähetetyn kyselyn tulokset

Väittämät		7A		7B		7C		7D		7E		YHT. KYLLÄ (%)	YHT. EI (%)
		T n=13	P n=7	T n=8	P n=14	T n=11	P n=13	T n=7	P n=14	T n=3	P n=14		
1. Oppilas on tyytyväinen 7.lk koulumenestykseen	K	10	3	8	10	10	11	7	9	3	13	84 (81)	12 (12)
	E	2	4	-	3*)	1	1*)	-	-*)	-	1		
2. Huoltaja tyytyväinen lapsensa koulumenestykseen	K	11	3	5	8	9	8	6	7	3	13	73(70)	22(21)
	E	2	4	2	4*)	1*)	3*)	-	5*)	-	1		
3. Koululaisella on säännöllinen läksyjenteko-aika	K	5	1	4	5	7	6	5	10	3	10	56(54)	47(45)
	E	8	6	4	9	4	6	2	4	-	4		
4. Oppilas pystyy huolehtimaan itse kotitehtävistään	K	12	6	8	14	11	11	7	13	3	13	98(94)	1(1)
	E	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
5. Oppilas tarvitsee apua kotitehtävien tekemisessä													
	a) matematiikan	K	3	3	1	4	-	-	2	4	1	-	18(17)
	E	10	4	7	9	11	13	4	10	2	13		
b) englannin	K	2	2	-	2	2	1	1	3	1	-	14(13)	88(85)
	E	11	5	7	12	9	12	6	10	2	14		
c) ruotsin	K	1	2	-	3	1	2	1	3	1	2	16(15)	87(84)
	E	12	5	8	11	10	11	5	11	2	12		
d) reaaliaineiden opiskelussa	K	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2(2)	102(98)
	E	13	7	8	13	11	13	7	13	3	14		
6. Huolehdimme, että koululainen nukkuu riittävästi	K	10	7	6	11	10	11	6	13	3	13	90(87)	11(11)
	E	1	-	2	3	1	2	1	1	-	-		
7. Koululainen käyttää tietokonetta pääasiassa													
	a) tiedonhakuun	K	3	4	5	4	4	6	3	9	2	9	49(47)
	E	10	3	3	9	7	6	4	3	1	4		
b) palaamiseen	K	-	5	4	9	4	7	4	14	2	12	61(59)	43(41)
	E	13	2	4	5	7	6	3		1	2		
c) keskusteluun (Messenger, Irc-galleria yms.)	K	12	7	7	13	8	10	6	6	2	8	79(76)	22(21)
	E	1	-	1	1	3	3	1	7	1	4		

T= tytöt *) kuusi 7d:n poikaa ja kolme huoltajaa merkitsivät rastin kyllä ja ei vaihtoehdon välille

P= pojat *) yksi 7b:n poika ja kaksi huoltajaa merkitsivät rastin kyllä ja ei vaihtoehdon välille

K= kyllä *) yksi 7c:n poika ja kolme huoltajaa merkitsivät rastin kyllä ja ei vaihtoehdon välille

E= ei

Lähes kaikki huoltajat (94 %) olivat sitä mieltä, että oppilas pystyy itse huolehtimaan kotitehtävistään, eikä kyselyn mukaan pojilla ja tytöillä ollut merkittäviä eroja. Toisaalta huoltajat ovat sitä mieltä, että 17 % oppilaista tarvitsee apua matematiikan, 13 % englannin ja 15 % ruotsin kotitehtävien tekemisessä. Matematiikan ja kielten kotitehtävissä avun tarvitsijoiden määrä vaihtelee luokittain. Reaaliaineissa ei oppilas tarvitse apua paria oppilasta lukuun ottamatta. Oma kokemukseni reaaliaineen opettajana on, että aika moni oppilaista voisi hyötyä, jos vanhemmat kyselisivät tai kävisivät esim. koealuetta yhdessä vaikka keskustellen. Oli harmi, että kiireessä unohdimme äidinkielen merkitä omaksi oppiaineeksi, kun kysyimme tuen tarvetta.

Huoltajien mukaan 87 % koululaisista nukkuu riittävästi. Kun taas 11 % Maikkulan koulun 7-luokkalaisista nukkuu liian vähän. Kouluterveyskyselyn ja asiantuntijoiden mukaan koko Suomea vaivaa riittämätön yöuni-ilmio. Nuorelle liian lyhyt yöuni aiheuttaa keskittymiskyvyttömyyttä, rauhattomuutta ja uuden oppiminen vaikeutuu. Vuoden 2005 kouluterveyskyselyn mukaan n.27 % yläkoulun 8.-9.lk valvoi liian myöhään, joten huoltajien mukaan meidän koulun oppilaat nukkuvat pidempiä öitä kuin keskimäärin Pohjois-Pohjanmaan oppilaat.

(<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/oulu.htm>.)

Seitsemäs kysymys, mihin koululainen käyttää pääasiassa tietokonetta oli huonosti ohjeistettu. Tarkoitus oli, että KYLLÄ-vastaus on vain yhdessä vaihtoehdoista. Usein huoltaja rasti koululaisen käyttävän tietokonetta pääasiassa esim. pelaamiseen ja keskusteluun.

Eniten koululaiset käyttivät tietokonetta keskusteluun (mm. Messenger, irc-galleria) 76 %, toiseksi eniten pelaamiseen 59 % ja kolmanneksi tiedonhakuun 47 %. Erityisopettajan havainto meidän koululla oli erityisesti viime lukuvuodelta, että 7-luokkalaisten oppilashuoltopalaverissa kouluväsymys ja kotitehtävien laiminlyönnit johtuivat pojilla rajoittamattomasta mahdollisuudesta käyttää tietokonetta. Kyselynkkin mukaan pojat käyttävät tietokonetta pelaamiseen joka luokassa enemmän kuin tytöt. Myös keskusteluun pojat käyttivät tyttöjä enemmän tietokonetta.

Viimeiseen avoimeen kysymykseen: Miten koti haluaisi kehittää kodin ja koulun yhteistyötä, jotta nuorta voitaisiin tukea kokonaisvaltaisesti koulutyössä, vastasi vanhemmista vain 25-42 % (taulukko 2).

Kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen vastanneista vanhemmista (n=35) 9 piti nykykäytäntöä hyvänä, mikä sisältää lienee ajatuksen Helmi-reissuvihon tarpeellisuudesta ja kehityskeskusteluista, jotka kuuluvat osana Maikkulan kodin ja koulun yhteistyöhön. Peräti kuusi korosti, että Helmi on välttämätön, jotta nuoren koulunkäynnistä saa tietoa. Myös kehityskeskustelujen tärkeys nostettiin esille erikseen: sähköinen kanava ei korvaa kasvokkain käytyjä keskusteluja. Keskusteluun ja yhteydenottoon viittaavat myös kuuden huoltajan toive saada riittävän ajoissa tietoa, missä oppiaineessa nuori tarvitsee tukea. Vaikka koulullamme on Helmi-reissuvihko käytössä, vanhempien ideoista käy ilmi, että he kaipaavat vielä enemmän vuorovaikutusta koulun kanssa nuoren koulunkäynnin tukemiseksi.

Yksittäisissä vastauksissa nousivat esille läksytekniiikan ohjaus, puhuminen läksyjen tekemisen tärkeydestä, puuttuminen voimakkaammin läksyjen tekemättömyyteen ja välineiden unohtamisiin. Samoin vanhemmat pyysivät keskustelemaan riittävästä yönestä, arvokeskustelua vapaa-ajan viettotavoista, tietokonepelaamisesta ja kirjallisuuden lukemisesta. Myös vanhempainillat esim. nuorten kasvusta ja kavereista sekä teemapäivät ja -illat, joissa oppilaat, opettajat ja vanhemmat ovat mukana, lisäävät vanhempien mukaan kodin ja koulun yhteistyötä. Vanhempien toiveena oli myös se, että luokanvalvojalla olisi oppitunteja kaikille valvontaluokkansa oppilaille. Kehityskeskus-

teluiden kannalta on varmasti keskeistä, että luokanvalvojalla on itsellään kokemusta ja näkemystä oppilaasta oppijana. Viime keväänä teimme päätöksen opettajainkokouksessa, että luokanvalvojaksi nimetään vain sellainen opettaja, joka opettaa valvontaluokkaansa.

TAULUKKKO 2 Huoltajien vastauksia kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen (huoltajien vastausten lopussa numero (f) ilmaisee, kuinka monta kertaa asia esiintyi vastauksissa)

Huoltajien vastauksia kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen	f
Nykyinen yhteistyö hyvä	9
Helmi välttämätön, jotta vanhemmat saavat tietoa lapsensa opiskelusta	6
Vanhemmat tarvitsevat tarkempaa tietoa, missä oppiaineissa voidaan tukea nuorta kotona, ennen kuin vaikeudet liian suuria	6
Tarvitaan kahdenkeskisiä keskusteluja 1-2 kertaa vuodessa, jossa opettaja, vanhempi ja oppilas läsnä, kehityskeskusteluja, suulliset keskustelut parempia kuin netissä käytävät	6
Vanhempainillat, esim. aiheeksi nuorten kaverit ja kehitys ja teemapäivät	4
Otaa käyttöön reissuvihko	2
Ohjausta läksyjen tekniikkaan erityisesti kielten osalta ohjausta	1
Yleistä keskustelua läksyjen tekemisen tärkeydestä ja läksyjentekoajasta sekä puuttava enemmän läksyjen tekemättömyyteen	1
Riittävän yön merkityksestä kannattaisi koulussa puhua	1
Voisi käydä arvokeskustelua koulussa tietokoneella pelaamisesta, kirjallisuuden lukemisesta ja muista vapaa-ajanvietto tavoista	1
Opettajan tulisi opettaa kaikkia valvontaluokkansa oppilaita	1

4.2.2 6.lk vanhempainillan kyselyiden tulokset

Vanhempien vastauksista välittyy aito halua tukea ja kannustaa yläkouluun siirtyvää nuorta (taulukkoa 3). Samoin vastauksista näkyy se, että kasvatusvastuu on kodeilla. Vanhemmat nostivat esille useita todella keskeisiä asioita, joista kodin kuuluu huolehtia: riittävä yöni, ruokailu, kotiintuloajat, tietokoneella pelaamisen rajoittaminen ja kouluruokailuun kannustaminen. Edellä mainituilla on merkitystä oppilaan jaksamisessa koulussa. ”Törmäämme” päivittäin väsyneisiin, huonovointisiin ja pään särkyä poteviin oppilaisiin. Usein huonon olon ja väsymyksen syyksi oppilas itse ilmoittaa valvoneensa myöhään tietokoneen ääressä tai jättäneensä aamupalan syömättä.

TAULUKKO 3 Miten kodin tulisi huolehtia yläkouluun siirtyvästä 7.lk koululaisesta?

Huoltajien vastaukset pöytäkunnittain*	f
Riittävä yöuni	12
Kotitehtävien tekeminen, kokeisiin lukeminen; seuraaminen, kannustaminen, läksyjentekorytmin luominen	11
Ruokailu kotona	8
Kotiintuloajat	3
Opettaa omatoimisuutta kouluun liittyvissä asioissa, vastuu lapselle, tuki, neuvot -> itsenäistyminen	4
Kiinnostuksen säilymisestä koulun toimintaan, oikea asenne opettajia kohtaan, opiskelumotivaation säilyminen	4
Palautteen antaminen hyvästä ja huonosta opiskelutuloksesta	2
Tietokoneella pelaamisen rajoittaminen	1
Tietoisuus lapsen koulunkäynnistä ja elämästä yleensä, avoimet välit lapsen kanssa, vanhempien läsnäolo kotona	1
Huolehtia: kouluun lähtö, oikea varustus, poissaolot, koulun sääntöjen noudattaminen	1
Kannustaa kouluruokailuun	1
Peruskasvatus, rakkautta ja rajoja	1
Tukea harrastustoimintaa	1
Seurata säännöllisesti Helmi-järjestelmää	1

* Yhdessä pöytäkunnassa oli 6-8 vanhempaa/huoltajaa

Perustarpeiden lisäksi vanhempien mukaan kodin kuuluu huolehtia myös siitä, että oppilas suorittaa koulutehtävänsä, saa kannustusta koulunkäyntiin ja oppii läksyjentekorytmin. Samoin opiskelumotivaation tukeminen ja oikea asenne kouluun ja opettajiin nähtiin kodin tehtäväksi. Vaikka vanhemmat luettelivat lukuisia asioita, joista kodin kuului huolehtia oppilaan koulutyöstä, he näkivät yhdeksi keskeiseksi asiaksi tukea oppilaan omatoimisuutta ja vastuunottamista koulunkäynnissä.

TAULUKKO 4 Miten kodin ja koulun yhteistyötä voitaisiin kehittää?

Huoltajien mielipiteitä kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi	f
Helmi-järjestelmä hyvä	6
Riittävä tiedottaminen sekä huonosta että hyvästä (Helmi, sähköposti ja puhelin)	6
Kehityskeskustelut luokanvalvojien kanssa	2
Luokanvalvojalla pitäisi olla oppitunteja valvontaluokalleen, jotta oppilaan tuntemus paranisi puolin ja toisin	1
Helmi-järjestelmän kehittäminen; <ul style="list-style-type: none"> - myös hyviä asioita - päivittäiset läksyt - asioita, joita pitäisi ottaa huomioon ja parantaa oppilaan koulunkäynnissä 	1
Vanhempainiltoja sopivasti	1
Opiskelutekniikkaan neuvominen ja kehittäminen koulussa	1
Työrauhan säilyminen luokassa	1

Tulevien 7.luokkalaisten vanhemmilla samoja ajatuksia (taulukko 4) kodin ja koulun yhteistyön kehittämisestä kuin 7.luokkalaisten vanhemmilla, mikä ainakin osittain johtuu siitä, että monilla vanhemmilla on ollut tai on parhaillaan lapsia Maikkulan koulus-

sa. Koulun näkökulmasta oli hienoa, että monet todella merkittävät oppilaan koulun käyntiin ja koulutyön tukemiseen liittyvät asiat nousivat vanhempien keskusteluissa esille. Vanhemmat haluavat tietää oppilaan koulunkäynnistä sekä sähköisten viestinten että kehityskeskusteluiden välityksellä.

Vanhemmat esittivät ideoita myös Helmi-järjestelmän kehittämiseen. Viime keväänä päätimme opettajainkokouksessa lisätä sellaisen ikonin Helmeen, että sinne on mahdollisuus merkitä myös hyviä asioita oppilaasta esim. ”oppilas oli aktiivinen ja teki hienosti annettuja tehtäviä matematiikan oppitunnilla”. Päivittäisten läksyjen merkitsemisestä Helmeen opettajakunta oli sitä mieltä, että niiden merkitseminen tuo lisää työtä opettajille ja toisaalta yläkoulun oppilaan täytyy pystyä kantamaan myös itse vastuuta koulutyöstään ja merkitsemään annetut läksyt itse.

5 OPPIMISSUUNNITELMALOMAKKEEN LAATIMINEN SYKSYN 2006 KEHITYSKESKUSTELUIDEN POHJAKSI

Koska emme saaneet Maikkulan koulun omaa versiota Oulun kaupungin sähköiseen Riihi-oppimisympäristöön, päätimme odottaa Helmen ylläpitäjän kehittelytyön valmistumista. Laadimme syksyn 2006 kehityskeskusteluun oppimissuunnitelmasta paperiversion, joka myöhemmin siirretään sähköiseen muotoon ja on siten tulevilla 8. luokilla päivitettävissä. On selkeämpi, ettei oppilaiden, vanhempien ja opettajien tarvitse käyttää monia sähköisiä kanavia yhteyden ylläpitämiseen, vaan kaikki oppilaan koulunkäyntiin liittyvä on yhden salasanan takana Helmessä. Oppimissuunnitelma on vain osa koko yläkoulun ajan tapahtuvaa itsearviointia ja oppilaan kokonaisvaltaista tukemista. Ajatuksenamme oli alusta alkaen, ettei oppimissuunnitelma saa jäädä paperille mappiin, vaan se on jatkuva prosessi, johon liittyy oppilaan itsearviointi, opettajien ainekohtainen arviointi sekä vanhempien arviointi/palaute, miten oppimissuunnitelmassa olevat tavoitteet on saavutettu ja missä oppilas tarvitsee lisää tukea.

Kevään 2006 viimeisessä opettajankokouksessa koko opettajakunta oli yksimielinen siitä, että oppimissuunnitelmalomake laaditaan ja se otetaan käyttöön uusien 7.luokkien kehityskeskusteluissa. Asiaan palattiin syksyn Veso-päivänä 9.8. Koulutyön yhteisenä suunnittelupäivänä sovimme, että kehittämisryhmä laatii oppimissuunnitelmalomakkeesta ehdotuksen. Sovimme myös, että kehityskeskusteluissa on aina huoltajien lisäksi mukana oppilas.

Oppimissuunnitelmalomaketta laadimme koko kehittämisryhmän kanssa aluksi kahtena maanantai-iltapäivänä (14.8. ja 21.8.). Kun olimme miettineet asiat, jotka otamme mukaan suunnitelmaan, sovimme, että pienennämme ryhmää kysymysten viimeistelyvaiheessa. Lomakkeen kielellistä muotoa ja ulkoasua kehittivät aktiivisesti erityisopettaja, äidinkielen opettaja ja koulunkäyntiavustaja sekä minä osaltani. Pyysimme opinto-ohjaajalta ja luokanvalvojilta palautetta oppimissuunnitelmalomakkeen sisällöstä. Koska luokanvalvojat halusivat lomakkeen käyttöön jo syyskuun alussa 2007 taksvärkkipäivän kehityskeskusteluihin, kehittämispalavereita/viimeistelypalavereita oli lähes päivittäin parin viikon ajan.

Oppimissuunnitelmalomakkeen laadinnassa olivat apuna vanhemmille/huoltajille tehdyt kyselyt, opettajien kokemukset, Maikkulan koulun toiminta-ajatus ”yhdessä parempaan ihmisyyteen”, Riihi-ympäristön oppimissuunnitelma sekä eri lähteiden antamat tiedot, mitä oppimissuunnitelma sisältää. Samoin vanhempien antama palaute ja ideat kodin ja koulun yhteistyön kehittämisestä olivat hyödyllisiä virikkeitä.

Oppimissuunnitelmalomake on kaksisivuinen: ensimmäisellä sivulla kartoitetaan oppilaan vahvuuksia ja taitoja ja toisella sivulla keskitytään toimenpiteisiin, joihin oppilas, huoltajat ja koulu omalta osaltaan sitoutuvat, jotta 7.-luokkalaisen koulunkäynti Maikkulan yläkoululla sujuisi mahdollisimman hyvin. Oppimissuunnitelmalomakkeeseen halusimme nostaa ensimmäiseksi aiheeksi oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Ohjeistimme luokanvalvojia, että jokaisella oppilaalla on jokin vahvuus (esim. postimerkkien keräily, kalastus), vaikka koulunkäynnissä ja opiskelussa olisi paljonkin vaikeuksia. Toiseksi kirjasimme oppilaan sosiaaliset suhteet: kaverit koulussa ja vapaa-aikana, jännittääkö/ pelkäätkö koulussa ja millainen oppilas on kavereitaan kohtaan. Oppilaan vuorovaikutussuhteilla on merkitystä siihen, miten oppilas jaksaa tehdä koulutyötä, keskittyä ja opiskella. Tämä näkökulma kumpuaa mm. koulumme toiminta-

ajatuksesta ”yhdessä ihmisyyteen ja mielenkiintoiseen tiedonmaailmaan”. Niinpä toiminta-ajatuksen hengessä sijoitimme vasta kolmanneksi oppiainenäkökulman, jossa oppilas arvioi omia opiskelu- ja työskentelytaitojaan: mm. yhteistyökykyä, keskittymistä, itsenäistä työskentelyä ja muistiinpanojen tekemistä. Mäkisen (1998) tutkimus oppilaan itseohjautuvuusvalmiuksista osoitti, että opettajien on tunnistettava oppilaan itseohjautuvuusvalmiudet ja kehitettävä omaa opettamistyyliään sen mukaan. Kun aineenopettaja saa tietoa opetusryhmänsä opiskelutaidoista ja tuenkin tarpeista, hänellä on mahdollisuus suunnitella paremmin omaa työtään. Lomakkeen ensimmäisen sivun viimeinen teema on oppilaan edistyminen oppiaineissa: mitkä oppiaineet oppilas on kokenut vaikeiksi ja mikä niissä on vaikeaa ja toisaalta onko jossakin oppiaineessa liian helppoa. Opettajilla on opetussuunnitelman ja tutkimusten mukaan velvollisuus tuntea oppilaan aiempi oppimishistoria ja oppimisympäristö, jotta hän osaa oikealla tavalla tukea yläkouluun siirtyvää nuorta. Maikkulan koululla on kokemusta myös siitä, että oppilas kokee liian helppona esim. englannin kielen opiskelun, koska hän on opiskellut kansainvälisessä koulussa tai oppilas on ollut pitkään ulkomailla vanhempiensa työn takia. Tällöin on oppilaalla oikeus saada vaativampia tehtäviä, jotta hän voi kehittää lisää omaa erinomaista englannin kielen taitoaan.

Lomakkeen toisella sivulla pyydetään oppilasta asettamaan tavoitteita koulutyön onnistumiseksi sekä miettimään toimenpiteitä erityisesti tilanteessa, jos oppilas tietää omat heikkoudet esim. kotitehtävien tekeminen, tavaroista huolehtiminen ja työskentely koulussa. Samoin huoltajat sitoutuvat tukemaan oppilaan koulutyötä ja hyvinvointia. Jokaisen oppilaan ja huoltajan kanssa käydään läpi nukkumaanmeno-aika, ravitsemus, liikunta ja terveelliset elämäntavat, jotka ovat olleet voimakkaasti esillä eri tutkimustuloksissa ja asiantuntijoiden puheenvuoroissa viime aikoina. Myös läksyjenteko-aika merkitään lomakkeeseen. Viime keväänä tehdyn kyselyn perusteella (ks. luku 4.1.1) reilulla puolella meidän koulun 7.-luokkalaisella oli säännöllinen läksyjenteko-aika. Samalla keskustelussa voidaan kirjata suunnitelmaan, miten vanhemmat voivat auttaa nuorta läksyjen tekemisessä tai kuulustelemisessä esim. vieraan kielen sanoja. Viime keväänä juuri tulevien 7.luokkien vanhemmat nostivat itse esille kotien velvollisuuden tukea ja auttaa yläkouluun siirtyvää nuorta opiskelussa sekä asettaa rajat, milloin luetaan läksyt ja pelataan tietokonetta. Tavoitteena olikin, että oppimissuunnitelman sisältö vastaa myös vanhempien odotuksia uudelta koululta.

Oppimissuunnitelmalomakkeen viimeisenä kohtana on avoin tila, johon voidaan kirjata muita koulunkäyntiin liittyviä asioita esim. terveydelliset seikat, jotka opettajien on otettava huomioon opetuksessa ja oppilaan arvioinnissa. Kehityskeskustelun lopuksi kaikki osapuolet allekirjoittavat oppimissuunnitelman.

Oppimissuunnitelmalomakkeen mukana koteihin lähetettiin saatekirje (LIITE 2), jossa nuorta ja huoltajia pyydettiin pohtimaan nuoren vahvuuksia ja asioita, joissa hän tarvitsee tukea. Toivoimme, että ajatukset kirjataan lomakkeeseen. Jokainen luokanvalvoja käytti oppimissuunnitelmalomaketta kehityskeskustelun pohjana syksyllä 2006. Kun jokaiselle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, oppilaalle taataan tasavertainen kohtelu hänen oppimispolullaan, oppilaan kasvun kannalta tärkeässä nivelvaiheessa alakoulusta yläkouluun.

6 LUOKANVALVOJIEN KOKEMUKSET OPPIMIS- SUUNNITELMALOMAKKEEN KÄYTÖSTÄ

Annoin joulukuun puolivälissä 7.luokanvalvojille paperilla kysymyksiä (LIITE 3) pohdittavaksi, millaisia kokemuksia heillä on oppimissuunnitelmalomakkeen käytöstä. Tein yhteenvedon luokanvalvojen kokemuksista. Jouluviikolla kokoonnuimme yhdessä luokanvalvojen kanssa jakamaan kokemuksia. Luokanvalvojat olivat kirjanneet kokemuksiaan, jotka kävimme läpi yhdessä kysymys kerrallaan. Seuraavana kuvaan luokanvalvojen kokemuksista saatuja tuloksia. Olen kirjannut sulkeeseen numeron, jos ajatus esiintyi useamman kerran.

TAULUKKO 5 Luokanvalvojen (n=6) kokemuksia oppimissuunnitelmalomakkeen käytöstä kehityskeskusteluissa

a) Mitä hyvää?	<ul style="list-style-type: none"> - selkeä runko keskusteluaiheista (6) - vanhemmillakin mukava tutustua etukäteen aiheeseen - keskustelua helppo viedä eteenpäin - hyvä varsinkin aloittelevalle opettajalle - ”punainen lanka” säilyi koko keskustelun ajan
b) Mitä parantamisen varaa?	<ul style="list-style-type: none"> - sairaudet voisi laittaa lomakkeeseen, vanhemmat täyttävät, jos haluavat - ei nyt parannettavaa (3) - 15-20 min ei riitä keskusteluajaksi, jos käydään kaikki kohdat läpi, nyt valikoiden, johonkin keskityttiin enemmän - ehkä jotkut vanhemmat suhtautuivat lomakkeeseen turhan virallisesti, muusta ei tullut keskustelua, ellei opettaja kysellyt välillä - ensi syksynä annetaan tarkempi ohje huoltajille, että oppimissuunnitelmalomaketta täytetään etukäteen kotona niiltä osin, jotka kuuluvat huoltajalle

Kaikki luokanvalvojat pitivät oppimissuunnitelmalomaketta selkeänä runkona keskustelun etenemisen kannalta (taulukko 5). Vasta valmistunut aineenopettaja/ luokanvalvoja piti erityisen hyvänä lomaketta aloittelevalle opettajalle. Kolme luokanvalvojaa ei nähnyt tällä hetkellä mitään parannettavaa lomakkeessa. Yksittäisiä parannusehdotuksia ja kommentteja tuli vastaavasti kolmelta luokanvalvojalta. Sairaudet voisi merkitä, jos huoltajat haluavat ne merkitä oppimissuunnitelmaan. Kun suunnittelimme lomaketta syksyllä, mietimme sairauksien esim. allergioiden merkitsemistä, mutta ajattelimme niiden olevan selkeästi oppilashuollollisia asioita. Toisaalta, jos huoltajien mukaan on tärkeää, että luokanvalvoja ja aineenopettajat tietävät sairauden, on se syytä merkitä. Yhden luokanvalvojan kokemuksen mukaan 15 - 20 min ei ole riittävä keskusteluajaksi. Niinpä yhteisessä keskustelussa kaikki luokanvalvojat ehdottivat, että ensi syksynä annetaan tarkempi ohje huoltajille oppimissuunnitelmalomakkeen mukana niin, että kaikki täyttäisivät etukäteen kotona nuorensa kanssa lomakkeen, jota täydennettäisiin kehityskeskustelun yhteydessä ja sovittaisiin tavoitteista sekä tukitoimista, jos ne ovat tarpeen. Näin keskusteluajaksi riittäisi n.30 min ja oppilaan kannalta merkitykselliset asiat ehdittäisiin keskustella yhdessä.

TAULUKKO 6 Lomakkeen täyttö

Olivatko vanhemmat täyttäneet valmiiksi?	- suurin osa täyttänyt lomakkeen lähes valmiiksi (5) - vanhemmat eivät olleet täyttäneet, oppilaat olivat itse jonkin verran täyttäneet (1)
Täytittekö yhdessä keskustelun aikana?	- täyttivät ja täydensivät keskustelun aikana (6)
Kumpi käyttökelpoisempi?	- ehdottomasti hyvä, jos kotona ainakin osittain täytetään lomake (6)

Kaikki luokanvalvojat olivat sitä mieltä, että keskustelu sujuu jouhevammin, kun huoltaja ja oppilas ovat yhdessä täyttäneet lomaketta kotona (taulukko 6). Samalla keskustelu pysyy turvallisella alueella ja keskiössä on oppilas.

TAULUKKO 7 Luokanvalvojien (n=6) ajatuksia sähköisestä oppimissuunnitelmalomakkeesta

3 a) Mitä uutta sähköinen muoto toisi keskustelutilanteeseen?	- hermostuisin, jos kone ei toimisi - ehkä jännittäisin aluksi - virallinen, vuorovaikutus ei niin hyvä (2) - keskusteluun tulisi pidempiä taukoja, aikaa pitäisi varata keskusteluun enemmän - helpompi hahmottaa paperiversio - keskeiset asiat lv kirjoittaisi myöhemmin sähköiseen muotoon (2) - asiat tulisi kirjattua tarkasti ja heti ylös
3 b) Miten voisimme hyödyntää sähköistä muotoa koulutyön seurannassa ja arvioinnissa?	- auttaisi suhtautumaan oppilaisiin yksilöllisemmin, kun vahvuudet tiedossa - opettajien helpompi päästä katselemaan oppilaiden suunnitelmia ja tavoitteita (2) - vanhemmat voisivat seurata asetettuja tavoitteita - kaikki muistaisivat, mitä asioita palaverissa käyty ja milloin - voisi päivittää tarpeen tullen

Yksi luokanvalvojista ei osannut sanoa, mitä uutta sähköinen muoto toisi kehityskeskustelutilanteeseen (taulukko 7). Ennako-odotukset ovat kriittisiä: viisi luokanvalvojaa kuudesta pitäisi parempana, että oppimissuunnitelma tehdään ensin yhdessä paperiversiona. Tietokoneelle kirjoittaminen keskustelun aikana jännittäisi, hermostuttaisi, keskustelu kärsisi, jos opettaja ”katoaisi koneen taakse”.

Kaikki luokanvalvojat pitivät sähköistä muotoa hyödyllisenä, koska se olisi helppo kaikkien opettajien käytettävissä. Myös vanhemmat voisivat seurata asetettuja tavoitteita esim. tilanteessa, jossa oppilaan koulun käynnissä ilmenisi ongelmia tai opiskelumotivaatio olisi laskemassa. Tällöin oppilas ja vanhemmat voisivat pysähtyä miettimään, mitä pitäisi tehdä, jotta tavoitteet saavutettaisiin. Palautteessa nousi esille se, että sähköistä oppimissuunnitelmaa olisi helppo päivittää 8. ja 9.luokkien kehityskes-

kusteluissa, jolloin voitaisiin palata hetkeksi aiempaan keskusteluun ja kirjata uudet tavoitteet 7.luokalla tehdyn oppimissuunnitelman jatkoksi.

Vanhemmilta saatu palaute oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä oli positiivinen, tosin jotkut vanhemmat olivat jättäneet lomakkeen vahingossa kotiin. Kaikki luokanvalvojat saivat omasta mielestään riittävästi opastusta oppimissuunnitelman laatimiseen kehityskeskustelussa, vaikka tuntui siltä, että lomakkeen viimeistelyvaihe oli kiireinen.

TAULUKKO 8 Oppimissuunnitelman hyödyt luokanvalvojalle ja aineenopettajille

a) Hyödyt luokanvalvojalle	- oppilaan tuntemus kasvaa: persoonan, opiskelutaidot, vahvuudet, tuen tarve(6) - voi palata oppilaan kanssa myöhemmin, mistä asioista sovittiin
b) Hyödyt aineenopettajalle	- kun on tietoa vahvuuksista ja heikkouksista, voi tukea, ohjata, eriyttää ja muokata opetusta (4)

Jokainen luokanvalvoja koki, että oppimissuunnitelman laatiminen hyödyttää heitä (taulukko 8). Luokanvalvojalla on helpompi ymmärtää oppilasta, kun sekä oppilas että huoltajat voivat kertoa kehityskeskustelussa sellaisia asioita, jotka eivät tulisi esille luokkatilanteissa. Mäkisen (1998, 215-220) käsitys siitä, että opettajan olisi tunnistettava oppilaan itseohjautuvuusvalmiudet opetuksessaan ja vaihdettava opetustyyliään edistääkseen oppilaan itseohjautuvuutta, on yhteneväinen myös Maikkulan koulun luokanvalvojien näkemysten kanssa: kun aineenopettajalla on riittävästi tietoa oppilaan vahvuuksista ja heikkouksista, hän voi eriyttää opetustaan ja miettiä, mikä olisi paras tapa opiskella kullakin oppilaalla.

7 OPPIMISSUUNNITELMIEN KÄYTÖN KEHITTÄMINEN TULEVAISUUDESSA

Kehittämishankkeen aikana laadittu Maikkulan koulun oppimissuunnitelmalomake on vain osa oppilaan koko opintopolun jatkuvaa itsearviointiprosessia. Tammikuusta 2007 lähtien olemme suunnitelleetkin Helmi-järjestelmän ylläpitäjän kanssa sähköistä itsearviointia, jossa olisi yleinen ja ainekohtainen oppilaan itsearviointi. Tarkoitus on, että oppilas tekee lukukausittain sähköisesti itsearvioinnin ja aineenopettajat antavat ainekohtaisen arvioinnin. Myös vanhemmilla on oma palaute/arviointiosio oppilaan koulunkäynnistä ja siitä, miten koulu on onnistunut tukemaan oppilasta opiskelussaan ja miten oppilasta pitäisi tukea lisää, jotta oppilas pystyisi tekemään parhaansa koulunkäynnin eteen. Näin seitsemännen luokan syksyllä käyty kehityskeskustelu ja siinä laadittu oppimissuunnitelma olisivat sekä oppilaan, vanhempien että opettajien arvioitavissa, vaikkei kasvotusten käytäisikään saman lukuvuoden aikana uusia keskusteluja. Mikäli oppilaan koulutyössä ilmenisi huolenaiheita, on kuitenkin mahdollista järjestää uusia keskusteluja. Kun itsearviointi olisi jatkuvaa ja oppilas näkisi asetetut tavoitteet, hän oppisi refleктоimaan itseään. Voisi olettaa, että itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntyessä, oppilaan opiskelumotivaatiokin kasvaisi.

Tavoitteena on, että syksyllä 2007 Maikkulan koululla on käytössä Helmen yhteydessä 7. luokan syksyllä laadittu oppimissuunnitelma, jota päivitetään seuraavissa kehityskeskusteluissa. Samoin meillä on käytössä sähköinen itsearviointijärjestelmä, jota voidaan kehittää ja uudistaa oppilaiden, huoltajien ja opettajien antaman palautteen pohjalta. Koska kuitenkin kaikilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta käyttää säännöllisesti Internetiä, kaikki lomakkeet olisivat tulostettavissa paperille. Paperiversio on käyttökelpoinen myös esim. oppilashuollollisissa palavereissa, joissa moniammatillinen tiimi tarkastelee oppilaan koulunkäyntiä.

Sähköisen itsearviointijärjestelmän käyttöönotto edellyttää koko opettajakunnan ja erityisesti luokanvalvojen kanssa keskustelua ja suunnittelua siitä, milloin oppimissuunnitelma kirjoitetaan sähköiseen muotoon ja missä vaiheessa lukukautta opettajien ainekohtainen arvio annetaan. Kun 7. luokkien valvojat kertoivat kokemuksiaan oppimissuunnitelmalomakkeen käytöstä, he suhtautuivat kriittisesti ajatukseen tietokoneen käytöstä kehityskeskustelun aikana. Luokanvalvojat ehdottivatkin, että he kirjaisivat oppimissuunnitelmaan kuuluvat asiat vasta jälkikäteen sähköiseen muotoon, joka olisi kaikkien osapuolten nähtävissä Helmessä. Aivan kuten monet asiantuntijat korostavat kehityskeskustelun ainutkertaisuutta, aitoa dialogia ja läsnäoloa, tietokone olisi todennäköisesti liikaa huomiota vievä ja häiritsevä, hermostuttava kuten yksi luokanvalvojista arvioi. Toisaalta meillä oli ollut suunnitteluvaiheessa ajatus, että hyvällä opastuksella ja valmistautumisella luokanvalvoja laatisi oppimissuunnitelman sähköiseen muotoon oppilaan ja huoltajien kanssa käydyn keskustelun aikana. Ajatuksen tarkoitus oli, ettei luokanvalvojille aiheutuisi liikaa työtä. Luokanvalvojat pitivät kuitenkin pienenä vaivana oppimissuunnitelman kirjaamista sähköiseen muotoon kehityskeskustelun jälkeen. Tällainen asenne kertoo luokanvalvojen ammattitaidosta nähdä kehityskeskustelun onnistuminen niin keskeiseksi, ettei oppimissuunnitelman kirjaaminen jälkikäteen Helmeen tunnu liian työläältä.

Kehittämishanke antoi itselleni rohkeutta ja uskoa yhdessä tekemiseen työyhteisössä. Hankkeen aikana ammatillinen näkemykseni syveni monelta eri näkökulmalta: oppilaan, kodin ja koulun. Halusin avata itselleni tutkimuskirjallisuuden ja opetus-

nitelman, erityisesti Oulun opetustoimen ja Maikkulan koulukohtaisen opetussuunnitelman, avulla hankkeeni kannalta keskeisiä ohjaustoiminnan lähtökohtia. Kehittämishankkeessa käyttämäni kirjallisuus liittyi mm. oppilaan kasvuun, nivelvaiheen ohjaukseen, kodin ja koulun yhteistyön syventämiseen sekä tiimiorganisoidun koulun toimintaan.

Vaikka kehittämishankkeen tuloksena laadittu oppimissuunnitelmalomake palvelee koko koulua, koen, että oppilaanohjaajan näkökulmasta katsottuna myös omat ohjauksen ydinkompetenssini syvenivät hankkeen aikana. Mietimme oppilaan/ohjattavan näkökulmasta merkityksellisiä ja ohjaavia kysymyksiä, tavoitteena oppilaan/ohjattavan omien itseohjautuvuusvalmiuksien kasvaminen ja vastuunottaminen omasta koulunkäynnistä. Verkostoyhteistyö koulun sisällä toimi ja kehittyi: hanke sai alusta alkaen koko koulun tuen, vaikka päävastuu oppimissuunnitelmalomakkeen kehittämisestä oli muutamalla kehittämisryhmän jäsenellä. Myös huoltajat lähtivät mukaan ideoimaan kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä. Oppilaanohjauksen yhteiskunnallinen merkitys tuli esille koulun tasolla, kun avasimme opetussuunnitelman ohjauksellista näköalaa koko opettajayhteisölle oppilaan koulunkäynnin tueksi.

Kehittämishankkeen aikana laadittu oppimissuunnitelmalomake on saanut Maikkulan koulun opettajakunnan lisäksi myönteistä palautetta myös Maikkulan alueen alakoulujen rehtoreilta. Voisiko tulevaisuudessa Helmi-järjestelmä olla myös alakoulujen käytössä, jolloin ajatus yhtenäisestä oppimispolusta toteutuisi sähköisessä muodossa?

LÄHTEET

- Apajalahti, M. 2005, Oppimissuunnitelma. Teoksessa H. Peltonen (toim.) Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Helsinki: Opetushallitus, 40-42.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001, Johdatus laadulliseen tutkimukseen. (5. painos) Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Helakorpi, S., Juuti, P. ja Niemi, H. 1996, Tiimiorganisoitu koulu. Juva: WSOY.
- Hongisto, A. 2000, Arvioinnin ja oppimisen dialogi. Teoksessa J. Vuorinen (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: PS-kustannus, 86-116.
- Latvala, J-M. 2004, Tietotekniikka tehostamaan kodin ja koulun välistä viestintää. Teoksessa Launonen, L. ja Pulkkinen, L. (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 115-118.
- Launonen, L. ja Pulkkinen, L. 2004, Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa L. Launonen ja L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-28.
- Merimaa, E. 2004, Oppilaan ja opiskelijan ohjaus perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmassa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksissa. Helsinki: Opetushallitus, 71-81.
- Mäkinen, L. 1998, Oppilaan itseohjautuvuus ja sitä edistävä ohjaus peruskoulun yläasteelle siirtymisen vaiheessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 46.
- Oulun perusopetuksen opetussuunnitelman yhteiset osuudet ja Maikkulan koulu (7. - 9.lk)
- Pietarinen, J. 1999, Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 50.
- Pulkkinen, L. 2002, Mukavaa yhdessä: sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Helsinki: Otava.
- Saulio, M. 2005, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet oppijan tukena. Teoksessa P. Koivula (toim.) Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Helsinki: Opetushallitus, 11-31.
- Tilus, P. 2004, Pelistä pois? Huolehtivan koulun haaste. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tuisku, P. 2000, Keskustelun kiemurat - miten selviytyä niistä ja kehittyä? Teoksessa J. Vuorinen (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: PS-kustannus, 44-62.
- Valde, E. 2000, Kokemuksia koulun kehityskeskustelusta Suomessa. Teoksessa J. Vuorinen (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: PS-kustannus, 117-134.
- Vuorinen, J. 2000a, Koti ja koulu keskustelee – jatkoa vanhalle tai jotain uutta. Teoksessa J. Vuorinen (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: PS-kustannus, 10-29.
- Vuorinen, J. 2000b, Puhe- ja kommunikaatiotaidot sekä konsultatiiviset työtavat. Teoksessa J. Vuorinen (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: PS-kustannus, 30-42.

Elektroniset lähteet

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/oulu.htm>
<http://www.helmi.fi/>

LIITE 1

Hyvä kotiväki!

7.luokkien ensimmäinen lukuvuosi yläkoulussa on loppuillaan. Lukuvuoden viimeinen jakso on juuri alkanut. Olette voineet seurata koululaisenne koulunkäyntiä Helmi-järjestelmän avulla. Myös jokaisen jakson vaihtuessa oppilaat ovat tuoneet koteihinsa jaksoraportit. Uudessa opetussuunnitelmassa korostetaan kodin ja koulun tiivistä yhteistyötä. Haluamme kehittää yhteistyötä edelleen erityisesti syksyn arviointikeskustelua ajatellen.

Toivoisimme, että teillä olisi koululaisen kanssa yhteinen hetki, jolloin voisitte vastata alla oleviin kysymyksiin.

Tämä kysely ja matematiikan ryhmittely-kysely palautetaan viimeistään ke 3.5.2006 luokanvalvojalle.

	KYLLÄ	EI
1. Oppilas on tyytyväinen 7.luokan koulumenestykseen		
2. Huoltaja on tyytyväinen lapsensa koulumenestykseen		
3. Koululaisella on säännöllinen läksyjenteko aika		
4. Oppilas pystyy huolehtimaan itse kotitehtävistään		
5. Oppilas tarvitsee apua kotitehtävien tekemisessä		
a. matematiikan		
b. englannin		
c. ruotsin		
d. reaaliaineiden (esim. historian, maantiedon) opiskelussa		
6. Huolehdimme, että koululainen nukkuu riittävästi (suositus 9-10h)		
7. Koululainen käyttää tietokonetta pääasiassa		
a. tiedon hakuun		
b. pelaamiseen		
c. keskusteluun (Messenger, irc-galleria yms.)		

8. Miten koti haluaisi (te haluaisitte) kehittää kodin ja koulun yhteistyötä, jotta nuorta voitaisiin tukea kokonaisvaltaisesti koulutyössä?

Oppilaan nimi _____ luokka _____

Huoltajan nimi _____

Oppilaan allekirjoitus _____

Huoltajan allekirjoitus _____

LIITE 2

Hyvät 7.-luokkalaiset ja huoltajat

Nuoren, huoltajan ja luokanvalvojan ns. kehityskeskustelussa täytämme yhdessä oppimissuunnitelman. Yksilöllisen oppimissuunnitelman tarkoituksena on löytää jokaiselle oppilaalle sopivat tavoitteet. Pyrimme siihen, että kouluna voisimme paremmin tukea nuoren koulunkäyntiä, tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilas ottaa myös itse vastuuta koulutyöstään huoltajan tuella.

Kehityskeskustelussa nuori arvioi omaa oppimistaan. Toivomme, että pohditte yhdessä ennen palaveriamme nuoren vahvuuksia ja asioita, joihin hän tarvitsee tukea. Saate-kirjeen mukana on lomake, johon voitte kirjata pohdintojanne. Ottakaa lomake mukaan palaveriin.

Myöhemmin oppimissuunnitelma on tarkoitus kirjata sähköiseen muotoon, joko Helmeen tai Riiheen, jolloin se on huoltajan, oppilaan ja opettajien nähtävissä. Siten se on myös jatkuvasti muokattavissa.

Koulu on nuoren työtä. On tärkeää, että nuori omaksuu jo seitsemännen luokan alussa säännöllisen opiskelurytmin. Selkeistä työskentelyrutiineista on hyötyä myös tulevaisuudessa.

Voitte seurata koulunkäynnin edistymistä Helmestä päivittäin. Jos Helmessä on paljon huolenaiheita, esim. kotitehtävien laiminlyöntejä, myöhästymisiä tai oppitunnin häirintämerkintöjä, huoltajan on syytä ottaa yhteyttä luokanvalvojaan tilanteen korjaamiseksi.

Yhteistyöterveisin

Oulussa ____ / ____ 2006

Luokanvalvoja

Oppimissuunnitelma, Maikkulan koulu, 7. luokan syksy

Nimi	lk	puh.
Huoltaja		puh.
Huoltaja		puh.

-Vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet (harrastukset, kouluaineet)

- Sosiaalisissa suhteissa / taidoissa huomioitavaa

Onko sinulla kavereita koulussa / vapaa-aikana?

Jännitätkö / pelkäätkö koulussa? Millaisissa tilanteissa?

Tällainen olen koulukavereitani kohtaan....

- Opiskelu- ja työskentelytaidot (yhteistyökyky, keskittyminen, itsenäinen työskentely, muistiinpanojen tekeminen)

- Edistyminen oppiaineissa

Mitkä oppiaineet olet kokenut vaikeiksi? Mikä ko. oppiaineissa on vaikeaa?

Onko jossakin oppiaineessa liian helppoa?

- Oppilaan toimenpiteet ja tavoitteet koulutyön onnistumiseksi (kotitehtävät, tavaroista huolehtinen, työskentely koulussa jne.)

- Huoltajien toimenpiteet koulutyön ja hyvinvoinnin turvaamiseksi

Nukkumaanmenoajasta sopiminen _____

Ravitseminen, liikunta, terveelliset elämäntavat

Säännöllinen läksyjentekoaika _____

Muut (sanojen / läksyjen kuulusteleminen, tehtävissä auttaminen)

- Toiveita koulun toimenpiteiksi (oppituntityöskentely, läksyjen määrä, kotitehtävien eriyttäminen, muistiinpanotekniikka, opiskelutekniikka, käyttäytymisen ohjaaminen)

- Muita koulunkäyntiin liittyviä asioita, jotka pitäisi ottaa huomioon:

Suunnitelma tehty ___ / ___ 2006

Suunnitelman laadintaan osallistui

LIITE 3

Kysymyksiä 7.lk luokanvalvojalle oppimissuunnitelmalomakkeen käytöstä

1. Millaisena koit oppimissuunnitelmalomakkeen käytön kehityskeskusteluissa?

a) mitä hyvää?

b) mitä parantamisen varaa?

2. Miten täyttitte lomaketta? Olivatko vanhemmat täyttäneet valmiiksi vai täyttitekö yhdessä keskustelun aikana? Kumpi tapa olisi käyttökelpoisempi?

3. a) Mitä uutta sähköinen muoto toisi keskustelutilanteeseen?

b) Miten voisimme hyödyntää sähköistä muotoa koulutyön seurannassa ja arvioinnissa?

4. Millaisena vanhemmat kokivat lomakkeen?

5. Saitko riittävästi opastusta lomakkeen käyttöön?

6. Miten oppimissuunnitelma auttaa sinua luokanvalvojana?

7. Miten aineenopettajat voisivat hyödyntää oppimissuunnitelmaan kirjattuja tietoja?
